

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему

«РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»
(тема кваліфікаційної роботи)

Виконав: студент 3 курсу,
групи ЗМП-ОПН 22
спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
(код і найменування спеціальності)

_____ / _____ Інна ГОРОЖАНКІНА _____
(підпис) (ім'я та прізвище)
Керівник _____ / _____ Валентина БУРБИГА _____
(підпис) (ім'я та прізвище)
Рецензент _____ / _____ Тетяна ЛАЗАРЄВА _____
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

В.о. завідувачки кафедри _____ / Наталія БРЮХАНОВА _____
(підпис) (ім'я та прізвище)
Нормоконтроль _____ / Наталія БОЖКО _____
(підпис) (ім'я та прізвище)
Секретар ЕК _____ / Ольга ЛИТВИН _____
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____Наталія

БРЮХАНОВА

(підпис, ініціали, прізвище)

“28” квітня 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
здобувачці Інні ГОРОЖАНКІНІЙ

1.Тема: «Розвиток естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку»
затверджена наказом по університету № 4801-5/923 від 10.04.2025 р.

2. Термін здачі закінченої роботи: «11» червня 2025 р._____

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Постанови Верховної Ради, Постанови Кабінету Міністрів, теоретичні та практичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів за темою роботи, періодичні видання, статистичні дані.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). Розділ 1. Теоретичні основи організації естетичного виховання в закладі дошкільної освіти. Розділ 2. Аналіз організації роботи з естетичного виховання в закладі дошкільної освіти №345 м.Харкова. Розділ 3. Теоретичне обґрунтування та розробка методики реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти.

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу 1рис., 1 табл., додаток, презентаційний матеріал

6. Дата видачі завдання: «28» квітня 2025 р.

Керівник: _____ Валентина БУРБИГА
(підпис)

Завдання прийняв до виконання: _____ Інна ГОРОЖАНКІНА
(підпис)

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК
виконання кваліфікаційної роботи
(дипломної роботи)**

№ з/п	Назва етапів роботи та питань, які мають бути розроблені відповідно до завдання	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1	Систематизація матеріалів про діяльність об'єкту дослідження	25.04.2025	виконано
2	Вивчення теоретичного матеріалу, написання першого розділу роботи	30.04.2025	виконано
3	Аналіз діяльності об'єкту дослідження, написання другого розділу	12.05.2025	виконано
4	Розробка та написання рекомендаційної частини роботи	26.05.2025	виконано
5	Завершення висновків, формування анотації, впорядкування списку літератури	06.06.2025	виконано
6	Оформлення дипломної роботи та представлення її на кафедрі	10.06.2025	виконано

Здобувач _____ Інна ГОРОЖАНКІНА
(підпис)

Нормоконтроль: _____ Наталія БОЖКО
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Тема роботи: «Розвиток естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку».

Дипломна робота містить: 1 рисунок, 1 таблицю, 3 додатки. Загальний обсяг роботи – 76 сторінок.

Об'єкт дослідження – виховний процес у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – естетичне виховання у закладі дошкільної освіти.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та розробити методику реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти та впровадження її в виховний процес.

Завдання дослідження:

1. Теоретично обґрунтувати систему роботи з естетичного виховання у закладі дошкільної освіти.

2. Здійснити аналіз організації роботи з естетичного виховання у ЗДО №345 м.Харкова.

3. Теоретично обґрунтувати та розробити методику реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз філософської, психологічної і педагогічної літератури; анкетування; порівняння і узагальнення фактичного матеріалу, досвіду роботи викладачів ЗДО.

Ключові слова: дошкільна освіта, вихователь, естетичне виховання, заклад дошкільної освіти.

ABSTRACT

Theme of the work: "Development of aesthetic education of children of senior preschool age".

The thesis contains: 1 figures, 1 tables, 3 appendices. Total volume of the work - 76 pages.

The object of the study is the educational process in a preschool educational institution.

The subject of the study is aesthetic education in a preschool educational institution.

The purpose of the study is to theoretically substantiate and develop a methodology for implementing aesthetic education in preschool educational institutions and its implementation in the educational process.

Research objectives:

1. Theoretically substantiate the system of work on aesthetic education in a preschool educational institution.
2. Analyze the organization of work on aesthetic education in ZDO No. 345, Kharkiv.
3. Theoretically substantiate and develop a methodology for implementing aesthetic education in preschool educational institutions.

Research methods: theoretical analysis of philosophical, psychological and pedagogical literature; questionnaire; comparison and generalization of factual material, experience of preschool teachers.

Keywords: preschool education, teacher, aesthetic education, preschool educational institution.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	10
1.1. Характеристика системи роботи з естетичного виховання в Україні.....	10
1.2 Інноваційні підходи до організації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти.....	14
Висновки до 1 розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ №345 м.Харкова.....	30
2.1. Організація естетичного виховання в ЗДО №345 м.Харкова	30
2.2. Оцінка результативності роботи з естетичного виховання дітей в ЗДО №345 м.Харкова	41
Висновки до 2 розділу.....	52
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА РОЗРОБКА МЕТОДИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	53
3.1. Теоретичне обґрунтування методики реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти.....	53
3.2. Методика реалізації процесу естетичного виховання в закладах дошкільної освіти	58
Висновки до 3 розділу.....	62
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Сучасне українське суспільство знаходиться на етапі глибоких змін, які зумовлюють потребу в гармонійно розвиненій, духовно багатій, творчій особистості. В умовах трансформації освітніх пріоритетів особливого значення набуває формування естетичної культури як невід'ємної складової загального розвитку дитини. Саме дошкільний вік, зокрема старший дошкільний період, є сензитивним для становлення естетичного ставлення до світу, розуміння краси в навколишній дійсності, мистецтві, людських стосунках.

Естетичне виховання сприяє формуванню у дітей здатності сприймати, оцінювати і створювати прекрасне, розвиває їх художньо-творчі здібності, емоційну чутливість, уяву та фантазію. Воно відіграє важливу роль у розвитку моральних якостей, емоційно-ціннісного ставлення до світу та гармонізації внутрішнього світу дитини.

Одним із провідних завдань дошкільної освіти є створення умов для повноцінного естетичного розвитку кожної дитини відповідно до її індивідуальних здібностей та інтересів. Формування естетичної культури відбувається через спілкування з мистецтвом, участь у художній діяльності, емоційне переживання краси природи, речей, взаємин. Особливе місце в цьому процесі займає гра як провідна діяльність дошкільника, а також образотворча, музична, театралізована діяльність.

Формування культури є невід'ємною частиною особистісного становлення дитини. Відповідно до змісту «Базового компоненту дошкільної освіти України», педагогу слід орієнтуватися насамперед на показники розвитку дітей старшого дошкільного віку, які відображають ключові результати освітньо-виховної діяльності впродовж усього періоду дошкільного дитинства [3, с.18].

Згідно концептуальних положень Базового компоненту дошкільної освіти, головною метою дошкільної освіти є не стільки передача дитині систематичних знань з окремих галузей, скільки формування в неї життєвих

умінь і навичок. Сучасному суспільству потрібні самостійні, життєво компетентні, творчі особистості з високим рівнем відповідальності, гідності та моральної свідомості. Саме тому ключовим пріоритетом стає ціннісний і морально-соціальний розвиток дитини вже з раннього віку.

Психолого-педагогічна наука має певний доробок у розв'язанні цієї проблеми. Питання культурного розвитку людини та її естетичного виховання активно розглядалося в працях багатьох українських учених. Г. Тарасенко досліджувала естетичне виховання дітей дошкільного віку, підкреслюючи важливість художньо-естетичного середовища в закладах освіти та ролі мистецтва в розвитку емоційної чутливості дітей. Видатний український педагог-гуманіст В. Сухомлинський приділяв велику увагу естетичному вихованню дітей у процесі навчання та виховання. У своїх роботах О. Савченко аналізувала загальні засади розвитку особистості дитини в умовах школи й дошкілля, приділяючи увагу інтеграції змісту навчання з естетичними цінностями. Провідний український науковець у галузі дошкільної педагогіки О. Кононко досліджувала особливості розвитку емоційно-ціннісної сфери дітей, роль естетичного сприймання в становленні особистості. Т. Поніманська в своїх працях із дошкільної педагогіки, зокрема щодо організації естетичного виховання дошкільників у різних видах діяльності (гра, музика, образотворче мистецтво тощо). О. Кірсанова розглядала естетичне виховання в контексті художньо-естетичного розвитку особистості, акцентуючи на творчій активності та емоційно-ціннісному досвіді дітей. Також можна також звернутися до робіт Л. Артемової (дослідження мистецтва у вихованні дошкільників); Н. Гавриш (інтеграція мистецтва в педагогічний процес); І. Беха (морально-етичне та естетичне виховання особистості).

Естетичне виховання має реалізовуватись комплексно, із врахуванням міждисциплінарних зв'язків, інтеграції різних видів мистецтва, емоційної залученості дитини до освітнього процесу. Важливим завданням педагогів є не лише ознайомлення дітей із зразками прекрасного, а й створення умов для самовираження та самореалізації дитини в естетичній діяльності.

Однак, аналіз сучасної педагогічної практики вказує на недостатній рівень цілеспрямованої роботи з естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку. У зв'язку з цим виникає потреба в удосконаленні форм, методів і засобів організації естетичного виховання, орієнтованих на вікові особливості дітей, інтеграцію різних видів мистецтва та активізацію їхньої творчої діяльності.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю поглибленого науково-педагогічного аналізу проблеми розвитку естетичного виховання, а також практичного впровадження інноваційних підходів до формування естетичної культури у дітей старшого дошкільного віку.

Через актуальність і недостатню розробленість проблеми було обрано тему дипломної роботи: **«Розвиток естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку»**.

Об'єкт дослідження – виховний процес у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – естетичне виховання у закладі дошкільної освіти.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та розробити методику реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти та впровадження її в виховний процес.

У відповідності до мети дослідження визначені основні **завдання**:

1. Теоретично обґрунтувати систему роботи з естетичного виховання у закладі дошкільної освіти.
2. Здійснити аналіз організації роботи з естетичного виховання у ЗДО №345 м.Харкова
3. Теоретично обґрунтувати та розробити методику реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз філософської, психологічної і педагогічної літератури; анкетування; порівняння і узагальнення фактичного матеріалу, досвіду роботи викладачів ЗДО.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Характеристика системи роботи з естетичного виховання у закладах дошкільної освіти України

Естетичне виховання в закладах дошкільної освіти є одним із важливих напрямів розвитку дитини, спрямованим на формування її естетичного ставлення до навколишнього світу, розвиток емоційно-чуттєвої сфери, художньо-творчих здібностей, а також уміння бачити й творити красу в повсякденному житті. В умовах реформування української освіти, зокрема в контексті оновлення Базового компонента дошкільної освіти, питання естетичного виховання набуває нової актуальності.

Поняття «естетичне виховання» розглядається в науковій літературі як процес і результат розвитку в особистості здатності до емоційно-ціннісного сприймання дійсності, естетичного судження, творення краси. У дошкільному віці ці якості формуються через художньо-естетичну діяльність, гру, спілкування з природою, мистецтвом, предметним світом.

Українські науковці (О. Кононко, Т. Поніманська, С. Огурцова, В. Кузьменко та ін.) підкреслюють значення естетичного виховання саме у дошкільному періоді як базового для становлення особистості дитини. Саме в цьому віці формуються перші уявлення про красу, гармонію, добро, що згодом визначають емоційно-моральну й естетичну орієнтацію особистості.

Основним документом, що визначає зміст естетичного виховання в дошкільних закладах, є Базовий компонент дошкільної освіти України (ред. 2021 року). Згідно з ним, ключовою компетентністю, яку мають формувати педагоги, є культурна та художньо-естетична компетентність, що включає:

- здатність дитини виявляти інтерес до різних видів мистецтва;
- здатність емоційно сприймати твори мистецтва;

- уміння виражати себе через образотворчу, музичну, театральну діяльність;
- розвиток уяви, фантазії, художнього смаку.

Таким чином, естетичне виховання інтегрується у всі сфери життєдіяльності дитини — освітній процес, побутову культуру, ігрову діяльність, спостереження за природою, участь у святах, художніх заняттях.

У практиці дошкільної освіти естетичне виховання реалізується через комплекс форм:

1. Художньо-естетична діяльність — заняття з образотворчого мистецтва (малювання, ліплення, аплікація), музики, театралізованої діяльності.
2. Естетизація освітнього середовища — оформлення групових кімнат, куточків природи, тематичних виставок.
3. Свята й розваги — музично-драматичні постановки, участь у театралізованих виставах, творчих конкурсах.
4. Спостереження за красою природи — організація прогулянок, екскурсій, сезонних спостережень.
5. Робота з родинами — залучення батьків до створення предметно-естетичного середовища, участь у творчих майстернях.

Методи, які використовують педагоги, — це метод художнього слова, метод емоційного зараження, спостереження, розповідь, ігрові ситуації, імпровізація, метод проєктів, елементи арт-терапії. Важливою умовою ефективності є дотримання принципів індивідуального підходу, систематичності, варіативності.

Однією з головних умов успішної організації естетичного виховання є створення предметно-розвивального середовища, що відповідає віковим особливостям дітей. Воно має бути безпечним, естетично оформленим, стимулювати творчу активність, мати достатню кількість матеріалів для художньої діяльності.

Також важливо враховувати психологічні особливості дітей дошкільного віку — емоційну чутливість, вразливість, потребу в ігровій формі взаємодії.

Саме через гру, казку, фантазію найкраще реалізуються цілі естетичного виховання.

Першооснови народної педагогіки в естетичному вихованні мають глибоке історичне коріння та зберігають свою актуальність. У наш час вони знаходять продовження у виховному процесі родини, дошкільних установ і початкової школи. До перевірених засобів естетичного впливу належать природа, праця, естетика повсякденного життя, розвиток у дитини здатності сприймати й переживати мистецтво, а також залучення її до творчої художньої діяльності. Таким чином, у кожний конкретний період розвитку людини був різний підхід як до оцінки сутності естетичного виховання, так до його завдань, тобто естетичне виховання має історичний характер [16,62].

У найзагальнішому розумінні естетичне виховання — це процес підвищення рівня естетичної культури вихованця, яким може виступати як індивід, так і соціальна група чи все суспільство. Цей процес охоплює різноманітні методи, форми та засоби і триває упродовж усього життя людини. Його мета — подолати розрив між загальним рівнем естетичної культури людства та індивідуальним естетичним досвідом конкретної особистості на різних етапах її життя.

Теоретичні положення були сформульовані в наукових дослідженнях таких авторів як, В.Верховинець, М.Лейзеров, А.Дрьомов, Л.Масол, Ю.Лукін, Б.Неменський [32,27,47,59]. Матеріали використовувалися під час вивчення дошкільної педагогіки, основ образотворчого мистецтва з методикою викладання, теорії та методики музичного виховання дошкільників, а також інших дисциплін професійної підготовки. Водночас практична діяльність вихователів у сфері естетичного виховання мала певні обмеження. Зокрема, в роботі з дітьми пропонувалося застосовувати одну, усталену методику, яка переважно спрямовувалася на розвиток практичних навичок, умінь і засвоєння знань, а не на формування культури та творчих здібностей вихованців. У дитячих садках спостерігалася сувора методична регламентація щодо

організації естетичного виховання. Українське мистецтво при цьому не посідало належного місця в освітньому процесі.

На початку 90-х років ХХ ст. теорія естетичного виховання дошкільників збагачується результатами наукових досліджень, здійснених В. Ждан, В. Котляром, Н. Кириченко, Г. Підкурғанною, С.Науменко, В. Захаровою, Л.Шульгою, Л. Макаренко, О. Дроновою, О. Трусовою, В. Пабат та іншими [15,20,21,30,32]. У цей період намітилося прагнення до модернізації підходів і змісту естетичного виховання у дошкільній освіті. Зникали обмеження щодо власної думки, індивідуального бачення та підходів. У сфері художньо-творчої діяльності почали активно проявляти себе вітчизняні авторські школи (зокрема Л. Шульга та В. Котляр,), а також впроваджувалися різноманітні педагогічні технології. Проблема розвитку дитячої творчості, природних здібностей та талантів дошкільнят стала предметом наукових обговорень. У цьому контексті визначилися два основні підходи до естетичного розвитку дітей засобами художньо-практичної діяльності: перший — шлях до творчості через навчання, другий — через емоції, переживання та формування естетичного ставлення до навколишнього світу [16]. Те, що в теорії естетичного виховання саме дошкільників певним чином впливала на професійну підготовку. В закладах вищої освіти, як правило, пропонується засвоїти лише один із наявних підходів до естетичного виховання для подальшого практичного використання. Однак після закінчення навчання випускники часто стикалися з труднощами, коли в дошкільному закладі, куди вони приходили працювати, було здійснено перехід до іншої моделі роботи.

Початок третього тисячоліття відзначився зростанням наукової уваги до технологій естетичного виховання дітей дошкільного віку через музику, над вдосконаленням яких інтенсивно працювали такі дослідники, як А. Шевчук та Н. Фоломеєва. Сучасна система естетичного виховання дошкільників України відображена в “Концепції дошкільного виховання в Україні” [4], у Законі України “Про дошкільну освіту” [1], в “Базовому компоненті дошкільної освіти” [3], у програмах виховання дітей дошкільного віку “Малюк”,

“Дитина”, “Дитина в дошкільні роки”, “Українське дошкілля”, в програмах “Створення умов природного розвитку дітей у системі дошкільного виховання” [14].

Одною із важливих передумов успішного естетичного виховання дошкільнят є естетичний характер педагогічної діяльності, основою якої є дотримання принципів Краси та Благородства. Рівень культурного й духовного розвитку дитини значною мірою залежить від особистісних якостей вихователя — його таланту, здатності дотримуватися ідеалів Істини, Добра і Краси. Тільки творчо обдарований педагог здатний створити умови для гармонійного становлення особистості дитини. [14].

Рівень розвитку сучасної дошкільної освіти в Україні та актуальні завдання галузі обумовлюють підвищені вимоги до фахової підготовки педагогічних працівників, які визначені в таких фундаментальних документах, як Базовий компонент дошкільної освіти [2], Закон України «Про дошкільну освіту» [1]. Сучасний вихователь повинен поєднувати в собі професійну майстерність і духовну зрілість, бути прикладом високої культури, гуманності й моральної відповідальності.

Таким чином, система естетичного виховання в закладах дошкільної освіти України ґрунтується на нормативній базі, педагогічних традиціях та сучасних підходах до особистісного розвитку дитини. Вона охоплює різні види діяльності, активну участь дитини у створенні та сприйнятті краси, формування уявлень про естетичні цінності, розвиток творчих здібностей і художнього смаку. Естетичне виховання на цьому етапі створює фундамент для подальшого культурного розвитку особистості.

1.2 Інноваційні підходи до організації управління процесом естетичного виховання у закладі дошкільної освіти

Естетичне виховання, як процес, організовується у закладі дошкільної освіти у відповідності з вимогами Базового компоненту дошкільної освіти.

Інноваційні підходи до організації естетичним вихованням у дитячому садку насамперед мають основою впровадження інноваційних методів у сам процес виховання. Однією з важливих сторін впровадження новітніх технологій навчання є залучення вихованців дитячого садка до мистецтва живопису. Сучасна мистецька освіта набуває особистісно орієнтованого характеру, тому повноцінне художнє виховання дошкільнят неможливе без урахування особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва загалом і живопису зокрема. Під цим поняттям мається на увазі сформована у дитини внутрішня позиція, що виникає в результаті сприйняття творів образотворчого мистецтва (особливо живопису) й виявляється через естетичні переживання, емоційні реакції, судження та оцінки. Це ставлення є відображенням задоволення духовних потреб і прагненням дитини відтворювати побачене у власній художньо-творчій діяльності.

Відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти, система естетичного виховання в закладах дошкільної освіти України ґрунтується на нормативній базі, педагогічних традиціях та сучасних підходах до особистісного розвитку дитини. Вона охоплює різні види діяльності, активну участь дитини у створенні та сприйнятті краси, формування уявлень про естетичні цінності, розвиток творчих здібностей і художнього смаку. Естетичне виховання на цьому етапі створює фундамент для подальшого культурного розвитку особистості.

Відповідно до завдань, закладених у державних нормативних документах, дитина поступово входить у світ як матеріальної, так і духовної діяльності людини. У неї формується потреба в самовираженні через творчість, удосконалюються навички оцінювати рукотворні об'єкти, проявляється зацікавленість до культурної спадщини — як національної, так і світової. Водночас дитина опановує різні способи виявлення власних творчих здібностей.

У межах дослідження проблеми застосування творів живопису в освітньо-виховному процесі з дошкільнятами було проаналізовано державні програми

«Дитина» та «Малятко». Результати аналізу засвідчили, що в закладах дошкільної освіти передбачається ознайомлення старших дошкільників із творами українських митців — Й. Бокшая, Е. Волобуєва, М. Глуценка, С. Шишка, Т. Яблонської та інших, а також із роботами зарубіжних художників. Звернуто увагу на розмаїття стилістичних рішень у творах, що включені до програм: наприклад, «Повінь. Конча-Заспа» О. Шовкуненка та «Зимовий день» М. Глуценка вирізняються як технікою нанесення фарби, так і особливостями художнього образу.

Слід зазначити, що перелік творів образотворчого мистецтва, запропонованих у програмах Базового компонента дошкільної освіти — «Дитина» та «Малятко», вирізняється жанровим розмаїттям: представлені пейзажі, натюрморти, портрети, а також побутові та анімалістичні жанри. Відмінністю програми «Малятко» є те, що її укладачі передбачають ознайомлення дітей з творами живопису вже з другої молодшої групи, тоді як автори програми «Дитина» починають таку роботу з середньої групи.

Ще однією різницею між цими програмами є відсутність узгодженості у віковому поданні матеріалу. Наприклад, твори С. Шишка «Осінь» та М. Глуценка «Зимовий день» у програмі «Малятко» рекомендовані для роботи з дітьми другої молодшої групи, тоді як у програмі «Дитина» — лише для старшої групи. Варто також зауважити, що у програмі «Малятко» запропоновані виключно твори українських художників, тоді як у програмі «Дитина» є поодинокі приклади зарубіжного мистецтва, зокрема картина Анрі Матісса «Червоні рибки».

Ми також звернули увагу, що в обох програмах пропонується розвивати у дітей сприйняття живопису шляхом інтеграції з іншими видами мистецтва. Емоційне враження від картин підсилюється відповідними музичними та літературними творами. Основна увага зосереджена на розвитку емоційного ставлення дітей старшого дошкільного віку до художніх творів, а також на формуванні здатності розуміти образно-виражальні засоби, які застосовували митці у своїх живописних роботах [3].

Разом з тим, є вже програми, що пропонують синтез мистецтв для більш глибокого пізнання дітьми художніх образів у музиці, живописі, графіці, скульптурі тощо.

Аналіз фахової періодики з дошкільного виховання, де регулярно публікуються методичні матеріали з естетичного розвитку дітей через ознайомлення з живописом, свідчить про те, що практичним працівникам пропонуються плани-конспекти спеціалізованих занять з образотворчого мистецтва, інтегровані заняття з використанням художніх творів, а також пізнавальні розповіді про митців і їхні картини.

У зарубіжній практиці велика увага приділяється не лише заняттям, присвяченим вивченню живопису, а й інтерактивним формам роботи, таким як гуртки, а також реальні або віртуальні екскурсії до музеїв і галерей, що розширюють культурний досвід дошкільників.

Слід зазначити, що в Польщі, зокрема, функціонують так звані «дошкільні» музеї, які створюються в межах закладів дошкільної освіти. Вони мають значну педагогічну цінність і культурний потенціал, сприяючи формуванню у дітей інтересу до мистецтва на новому якісному рівні. Такі музеї об'єднують зусилля педагогів, дітей і батьків у спільній діяльності — збиранні експонатів, оформленні тематичних виставок, організації екскурсій і свят. Зокрема, у разі відсутності музею образотворчого мистецтва в населеному пункті, вихователі дитячих садків створюють своєрідні картинні галереї в ігрових або спеціально відведених кімнатах, щоб познайомити дітей із творами українських та зарубіжних митців [9]. На нашу думку, гостроту емоційних почуттів та оціночних суджень дітей підвищує саме безпосереднє спілкування не з репродукціями, а саме з живописними картинами.

Отже, у сфері дошкільної педагогіки існує чимало форм взаємодії дитини з живописом. Проте на практиці найчастіше застосовується така форма, яка, на жаль, недостатньо стимулює особистісну активність дитини та не сприяє її саморозвитку. У цьому випадку ініціатором оцінювання художнього твору

виступає вихователь, і його точка зору подається дитині як єдина правильна, що позбавляє її можливості самостійного осмислення побаченого.

Ми ж вважаємо ефективнішим інший підхід — коли у центрі взаємодії стоїть зв'язок «дитина – мистецтво – педагог». У такій моделі дитина самостійно сприймає твори живопису, намагається зрозуміти художні засоби, техніку виконання, емоційну атмосферу картини, і лише після цього звертається до педагога із запитаннями щодо незрозумілих або захопливих моментів. У відповідь педагог заохочує дитину до висловлення власних думок, емоцій та оцінок, а також ділиться своїм баченням художнього задуму.

Таким чином, основне завдання педагога полягає в підтримці самостійного естетичного розвитку дитини, збагаченні її духовного світу, формуванні повноцінної особистості та розкритті творчого потенціалу. Важливо надати дитині простір для самовираження, незалежності у почуттях і можливість озвучувати власні судження.

Живопис — це яскравий і глибокий розділ людської культури, знайомство з яким лише починається у дошкільному віці. Щоб дитина формувалася як індивідуальність із власною точкою зору, їй потрібно навчитися самостійно входити у світ мистецтва через цікаві, особистісно значущі ситуації взаємодії з творами живопису, дорослими та однолітками.

Особливості особистісного ставлення дитини до мистецтва — її емоційні реакції, вербальні висловлювання, тривалість і глибина розглядання картин — можуть бути основою для визначення рівня сформованості естетичних цінностей. На основі цих проявів ми можемо оцінити ступінь і характер естетичного сприймання.

Музичне виховання також відіграє важливу роль у загальному естетичному розвитку дитини. Використання інноваційних методик, зокрема через народні ігри, збагачує естетичну свідомість дошкільника. У нашій педагогічній практиці ми приділяємо цим аспектам значну увагу. Українська музична педагогіка розглядає народне музичне мистецтво як одну з фундаментальних складових системи естетичного виховання та музичної

освіти. Завдяки знайомству з національною творчістю діти краще розуміють мистецтво інших культур і глибше відчують загальнолюдські цінності [12,17,27,34]. Дитині прищеплюється естетичний смак, основою якого є народна творчість нашого народу. Нижче ми приведемо технологію навчання, та деякі інноваційні методичні та педагогічні прийоми, які ми використовуємо в нашій повсякденній роботі.

Особливу групу складають гаївки та веснянки (наприклад, “Вербовая дощечка” або “Ой весна, весна днем красна”), а також русальні пісні. Ці твори присвячували завершенню весни та приходу літа. Їх традиційно виконували під час святкування так званих Зелених свят. Найбільш широким є жнивварський пісенний цикл. Це своєрідний апофеоз землеробської праці селянина – трударя. За своїм походженням він такий же давній, як і праця хлібороба. Це підтверджує подібність жнивварських пісень усіх слов’янських народів (пісня-гра “Синичко, синичко”).

Отже, збереження надбань українського - народу, його звичаїв, обрядів, фольклору, зокрема дитячого: колисанок, казок, лічилок - і їх використання в роботі з дітьми привчатиме дітей до української мови, її мелодійності, ритму, співучості і неповторності, прищеплює дітям естетичний смак.

Використання музики на таких заняттях: з розвитку мови; ознайомлення з природою; зображувальної діяльності.

Працюючи з дітьми, необхідно заповнити повсякденне життя дітей музичними враженнями в різних видах діяльності, зокрема в ігровій, заохочуючи малят брати участь у народних іграх, які супроводжуються піснями. Розігруються дитячі пісеньки, мирилки, драматизували казки, у художній діяльності використовувала музику під час малювання, ліплення народної іграшки, а також під час читання художніх творів, ознайомлення з природними явищами, бесід з дітьми, на заняттях з розвитку мовлення, в ранковій та ритмічній гімнастиці, в різних побутових ситуаціях, у час дозвілля в групі, на прогулянці тощо.

Особливе місце в роботі з дітьми приділяється слуханню музики, яке включала у заняття з різних розділів програми. Дуже сильно впливають на естетичну свідомість дитини заняття з розвитку мови, де діти передавали свої враження від прослуханої п'єси, створювали власні казки. Слухаючи мелодію Е.Гріга, діти малювали в своїй уяві казкові печери, непролазні ліси, добрих і злих істот. Наймовчазнішим хотілося говорити, казкові образи діти передавали малюючи.

У дитячому садку працює гурток «Дивосвіт», у репертуарі якого представлено чимало театралізованих вистав. Серед них — знайомі дітям казки: «Про півника, курочку та хитру лисичку», «Котик та півник», «Коза-дереза», «Вовк та семеро козенят», «Солом'яний бичок», «Бабка та мурашка». Особливе значення надається вмінню дітей передавати емоційний стан і настрої персонажів. Щоб допомогти малюкам краще оволодіти засобами емоційної виразності — такими як інтонація, міміка та жести — музичний керівник застосовує різноманітні ігрові вправи: «Різна хода», «Цікаві звірі», «Дід і баба», «Хто я?». Також використовуються завдання на емоційне варіювання, наприклад: проспівати пісеньку Колобка з різною інтонацією (радісно, сумно, здивовано), показати веселих, танцюючих мишенят і сумних, розчарованих — які залишилися без пиріжків (за мотивами казки «Колосок»).

Під час розподілу ролей обов'язково враховуються індивідуальні творчі здібності та музичний потенціал кожної дитини, що сприяє глибшому розкриттю образу. Паралельно з роботою над ролями педагог розучує з дітьми пісні та таночки, приділяючи велику увагу їх художньому виконанню. Музика виступає невід'ємною частиною гри-драматизації — вона органічно вплітається у виставу, посилює головну ідею твору та допомагає глибше розкрити характери персонажів.

Основною ланкою в інноваційному підході до організації процесу естетичного виховання є педагог – вихователь, а самі інноваційні підходи полягають у проведенні занять з використанням музики і елементів театрального мистецтва.

Процес естетичного виховання у світі реалізації орієнтовної моделі виховання покладеної в основу Базового компоненту дошкільної освіти.

Реалізуючи особистісно орієнтовну модель виховання, покладену в основу Базового компонента дошкільної освіти великого значення набуває організація процесу естетичного виховання дітей дошкільного віку. Вимоги базового компоненту дошкільної освіти орієнтують педагогів – вихователів на те, що завдання естетичного виховання значно ускладнюється у дошкільному віці, коли формуються якості, що визначають подальший розвиток дитини. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні передбачає широкі можливості для застосування різних методів і засобів естетичного виховання дітей, використання новітніх досягнень педагогічної думки, які б відповідно до реалій суспільного буття, виховних традицій народу, окреслюючи такі його завдання [11]:

1. Пробудити в дитині духовне начало, розвинути його як домінуюче в структурі особистості.
2. Формувати особистість у контексті рідної культури, мови як емоційного природного середовища дитини, що відповідає її етнопсихології.
3. Відновити престиж української мови — материнської мови дітей, державної мови суверенної України, мови корінної нації як засобу соціалізації особистості.
4. Сформувати творчу індивідуальність, яка живе активно, цікаво, відповідно до вікових і фізіологічних потреб, готова фізично і психічно до подальших вимог сім'ї, школи, життя.
5. Прищеплювати дитині безкорисливість як вищу цінність культури, а також елементи економічної обізнаності, діловитості.

Вимоги суспільства до вихованості й навченості дошкільника, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті, сформульовані у Базовому компоненті дошкільної освіти, який репрезентує комплекс особистісних якостей і властивостей, потреб і здібностей, елементарних теоретичних уявлень, що становлять систему знань дитини, життєво важливих практичних

умінь, які гарантують здатність реалізувати можливості розвитку особистості, особливо через ефективно організовану систему естетичного виховання.

Основою естетичного виховання є спільна діяльність педагога та дитини, спрямована на розвиток у неї здатності сприймати красу, цінності мистецтва та творчо реалізовуватися. Загальними умовами ефективного естетичного виховання є: належним чином організоване середовище, в якому зростає і виховується дитина; використання в оформленні приміщень дошкільного закладу творів мистецтва — репродукцій картин, гравюр, скульптур тощо; активне залучення дітей до художньої діяльності; а також врахування їхніх інтересів і схильностей.

Засобами естетичного виховання виступають спеціально відібрані педагогом і організовані об'єкти та явища навколишнього світу, що сприяють розвитку дітей. До них належать:

1. **Естетика побуту.** Вона покликана навчити дитину відчувати та розуміти красу повсякденного життя, а також виховати бажання творити й берегти цю красу. Художнє оформлення дошкільного закладу має відповідати змісту виховної роботи, вимогам безпеки та здоров'я дитини, а також її художньому розвитку. Чистота й порядок тут є не лише гігієнічними, а й естетичними стандартами. Важливо, щоб інтер'єр був стильово гармонійним. Для оформлення можна використовувати малюнки дітей, батьків і вихователів. Аналогічним гігієнічним та естетичним вимогам має відповідати й територія дитячого садка.
2. **Твори мистецтва.** Їх застосовують у оформленні середовища, під час навчання та самостійної діяльності дітей. Зазвичай використовують твори побутового і казкового живопису (портрети, натюрморти, пейзажі), графіку (гравюри, естампи, книжкові ілюстрації), малі скульптурні форми (вироби з дерева, фаянсу, гіпсу) та декоративно-ужиткове мистецтво (кераміка, художнє скло, народні вироби). Різноманітні заходи у садочку, такі як ранкова гімнастика чи дозвілля, завжди супроводжуються музикою.

3. **Природа.** Живучи серед природи, дитина вчиться сприймати її гармонію, красу та багатство кольорів кожної пори року, відтворюючи свої враження через усні розповіді, малюнки тощо. Педагог розповідає, що природа — це наймогутніший і найдосконаліший творець краси, джерело натхнення для живописців, композиторів і письменників. Важливими є екскурсії до природи, адже враження, отримані в дитинстві, залишаються на все життя. В. Сухомлинський наголошував на використанні природи для виховання поваги до всього живого, що є основою гуманізму та інтересу до життя людини. Педагогу важливо підбирати слова для супроводу спостережень, які відповідали б завданням естетичного виховання.
4. **Спеціальне навчання.** Воно сприяє формуванню уявлень про прекрасне, навичок художньо-творчої діяльності, розвитку естетичних смаків і переживань. Для цього застосовують різні види занять, художньо-дидактичні ігри, свята, ранки, екскурсії, прогулянки, перегляди кіно- та телепередач, театральних вистав тощо.
5. **Самостійна художня діяльність дітей.** Це важливий засіб естетичного виховання, у якому діти реалізують свої творчі ідеї і здібності, що згодом можуть розвинути у справжній талант.
6. **Свята** викликають у дітей яскраві естетичні враження та бажання проявити себе в різних мистецьких жанрах. Процес підготовки до свята, активна участь дітей у створенні його програми та організації, а також очікування самого дійства створюють особливу атмосферу колективного передсвяткового піднесення. Часто до підготовки та святкування залучаються й батьки, що додає заходам особливої емоційної тепла і затишку.

Найцікавіші педагогічні задуми щодо естетичного виховання дошкільників можуть бути реалізовані за умови вдалого добору та поєднання відповідних методів. Ці методи класифікують за кількома ознаками:

- **За основною педагогічною метою:** до цієї групи належать методи переконання, вправління у практичній діяльності, спрямованій на перетворення навколишнього середовища, створення проблемних ситуацій, що стимулюють до творчості та дій, а також методи, які спонукають дітей до емоційного відгуку — позитивного на красу й негативного на потворне.
- **За загальною та спеціалізованою спрямованістю:** сюди входять загальнопедагогічні й спеціальні методи, вибір яких залежить від того виду мистецтва, до якого педагог прагне залучити дітей.
- **Методи навчання художньої діяльності:** серед них виділяють наочні (показ, демонстрація прийомів), словесні (бесіди, інструкції, пояснення, поради, оцінювання та самооцінювання результатів діяльності дітей).
- **Методи розвитку художньо-творчих здібностей:** ці методи орієнтовані на формування в дітей уміння діяти у нестандартних ситуаціях та вирішувати творчо-пошукові завдання.

Дослідники також підкреслюють важливість використання ігрових прийомів у процесі естетичного виховання: створення ігрових ситуацій, інсценізація дитячих робіт, що сприяє формуванню позитивного емоційного фону, ефективному засвоєнню навичок зображувальної діяльності, підвищенню інтересу та якості виконання завдань.

Особливо важливо забезпечити поєднання різних видів діяльності для розвитку художніх умінь дошкільників. Оскільки у цьому віці провідною є гра, доцільно активно використовувати творчі ігрові прийоми, зокрема:

- ігрові ситуації, які стимулюють пізнавально-творчу активність;
- вірші, пісні, загадки, музичні твори, казки;
- показ окремих сцен з лялькових вистав для зосередження уваги та викликання емоційної зацікавленості;
- розповіді-малювання з елементами казковості, уявні й пошукові ситуації.

Естетичний розвиток пов'язаний з формуванням усіх граней особистості.

У дошкільному віці формуються основи потреб і смаків, народжується

любов до мистецтва, заявляють про себе творчі здібності, якими різною мірою наділена кожна дитина. Для їх реалізації необхідне правильно організоване виховання і навчання, яке враховує особливості віку, індивідуальність, що і покладене в основу Базового компоненту дошкільної освіти.

Процес естетичного виховання дітей дошкільного віку в основі має вимоги Базового компоненту дошкільної освіти. У Базовому компоненті дошкільної освіти взято до уваги як те, що відрізняє сьогоденного дошкільника від його попередника, так і те, що лишається і лишатиметься типовим для дитини шести-семи років і визначає специфіку її життєдіяльності.

Це, зокрема, такі особливості:

- надзвичайно висока прихильність до дитини дорослих — рідних, знайомих, чужих;
- висока емоційна насиченість буття;
- безпосередність, ширість, відкритість реагування на події, явища, вчинки, результати діяльності тощо;
- відносна свобода від серйозних обов'язків;
- освоєння довкілля через нерегламентовані види діяльності (сюжетну гру, спілкування, самостійну художню діяльність);
- нездатність дитини довго концентрувати увагу на чомусь-комусь;
- домінування в житті дошкільника інтимно-особистісних контактів (порівняно з діловими);
- загальний, неспеціалізований характер знань, дій, здібностей переважної більшості дошкільнят;
- активне входження в свої основні соціальні ролі (члена родини, соціальної групи, вихованця тощо).

Перелічені особливості обов'язково враховуються в організації процесу естетичного виховання дитини. Традиційно центральною фігурою навчально-виховного процесу вважався педагог, внаслідок чого гіпертрофувалися вимоги,

пов'язані з організацією, контролем, оцінкою зробленого ним та належною фіксацією цього у різних документах.

Висновки до 1 розділу:

Естетичне виховання дошкільнят має значне історичне підґрунтя.

Вивчення змісту фахової підготовки спеціалістів дошкільної педагогічної освіти показало, що вона, як правило, зводиться до методичної підготовки майбутніх вихователів із питань естетичного виховання дошкільників. Саме з огляду на це потребує дослідження проблема управління культурно-естетичного розвитку дитини у єдності з формуванням готовності педагогів до здійснення естетичного виховання дітей дошкільного віку

Вітчизняна мережа навчальних дошкільних закладів роблять важливу і вкрай необхідну справу. За короткий термін вдалося ліквідувати недоліки в організації естетичного виховання дітей дошкільного віку, забезпечення матеріальною базою процесу виховання згідно вимог Базового компоненту освіти, Закону України «Про дошкільну освіту» та інших нормативно – правових документів. Дошкільне виховання, як галузь освіти, збагатилась закордонним досвідом роботи з дітьми дошкільного віку.

Як визначено в Законі України «Про освіту», виховні та навчальні заклади повинні забезпечити саме з дитячого віку пріоритетний розвиток високої моральності художньо-естетичних цінностей та смаків. В подальшому ці завдання знайшли відображення і розвиток у Базовому компоненті дошкільної освіти. У цьому зв'язку розвиток нових теоретичних та практичних підходів до обґрунтування сучасної системи естетичного виховання дітей має незаперечне значення для успішного вирішення цих завдань.

Важливою складовою є естетична освіта — процес засвоєння мистецьких знань, умінь і навичок.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В
ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
№345 М.ХАРКОВА

2.1. Організація естетичного виховання в ЗДО №345 м.Харкова

Дошкільна освіта представляє собою цілісну систему взаємопов'язаних компонентів, кожний з яких виконує свої функції і діяльність яких забезпечується нормативними документами.

Ключовим нормативним документом, що регламентує сучасні вимоги до змісту, обсягу та пріоритетів дошкільної освіти в Україні, є Базовий компонент дошкільної освіти — державний стандарт, у якому закладено основні положення та норми, що визначають обов'язковий рівень розвиненості, вихованості та соціальної адаптації дитини дошкільного віку, а також умови, необхідні для досягнення цих результатів.

Виконання вимог, визначених у Базовому компоненті, є обов'язковим для всіх закладів дошкільної освіти незалежно від форм власності, підпорядкування та типу. Документ базується на положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, а також Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства» та інших нормативно-правових актах у сфері дошкільної освіти.

Зміст дошкільної освіти, визначений Базовим компонентом, охоплює такі ключові напрями:

- формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності;
- виховання елементів екологічної свідомості й позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи;
- утвердження позитивного ставлення до різних видів людської діяльності — як практичної, так і духовної;
- розвиток потреби у самовираженні та реалізації творчих здібностей.

Розроблення Базового компонента дошкільної освіти здійснювалося з урахуванням положень Конвенції ООН про права дитини, вимог Закону України «Про освіту» та стратегічних орієнтирів державних програм «Освіта» («Україна XXI століття») і «Діти України».

Концептуальною основою Базового компонента є забезпечення гармонійного розвитку, виховання та навчання дитини протягом перших семи років життя. Відповідно до зазначених вимог, оцінювання якості діяльності закладів дошкільної освіти передбачає визначення рівня всебічного розвитку дитини наприкінці її перебування в закладі — перед вступом до школи з урахуванням мінімально необхідних стандартів.

Зміст дошкільної освіти спрямований на збереження дитячої субкультури, враховує цінності й інтереси дитини, а також її вікові можливості. Дошкільний заклад не повинен бути «малою школою», де дітей навчають математики, читання і письма. Його головне завдання — забезпечити соціальний розвиток особистості, полегшити адаптацію дитини до навколишнього світу та сприяти розвитку її внутрішніх ресурсів. Таким чином, дошкільний заклад виступає посередником між обмеженим сімейним оточенням, з якого виходить малюк, і новим, поки що незнайомим світом, до якого дитина незабаром має приєднатися.

У комунальному закладі "Заклад дошкільної освіти № 345 Харківської міської ради" протягом 2024-2025 навчального року вдало функціонує 8 груп:

2 групи – ясла: групи №1 "Карпузики", №8 "Квіточки"

2 групи 4-го року життя: № 2 "Дзвіночки", №4 "Веселка"

2 групи 5-го року життя: групи №7 "Капітошка"

2 групи 6-го року життя: №5 "Сонечко", №6 "Ромашка"

Пріоритетними завданнями ЗДО №345 на 2024-2025 навч.р. були:

1. Формування здоров'язберігаючої компетентності дітей через використання складових природотерапії.

2. Розвиток мовленнєвих здібностей дітей дошкільного віку у процесі активної комунікативної діяльності через застосування технології психолого-педагогічного проектування.

3. Формування рис української національної культури у дітей дошкільного віку шляхом використання народної іграшки в освітньо-виховному процесі закладу.

Навчально - виховний процес в дошкільному закладі різноманітний, насичений та цікавий. Головним в роботі з дітьми педагогічний колектив вважає всебічний творчий розвиток та зміцнення здоров'я майбутніх громадян України. Спираючись на досягнення всесвітньої, національної педагогіки та психології, навчально - виховний процес орієнтуємо на реалізацію наукових ідей, пов'язаних з активними методами навчання і виховання, розвитком природних здібностей дітей, роботою з обдарованими дітьми.

Особливу увагу при плануванні навчально – виховного процесу у закладі дошкільної освіти №345 приділяється питанням естетичного виховання дошкільнят. Тому, що естетичне виховання формує у дітей початкові естетичні знання, смак, ідеали, формування здатності естетично сприймати явища навколишнього світу та мистецькі твори, розвиток потреби творити красу в оточенні й берегти її. У перспективі естетична культура особистості набуває значення економічного чинника суспільного розвитку, оскільки підвищення ефективності виробництва та якості продукції тісно пов'язане з розвитком естетичних смаків і образного мислення. У дошкільному закладі освіти відсутні такі навчальні предмети, які з найперших кроків життєвого шляху дитини могли б так активно сприяти формуванню творчої особистості, як предмети естетичного циклу.

Тому до компонентів естетичного виховання у дошкільному навчальному закладі можна віднести: музичне виховання, народознавство, образотворче

мистецтво. Більш детальніше компоненти естетичного виховання відображено на рис. 2.1.

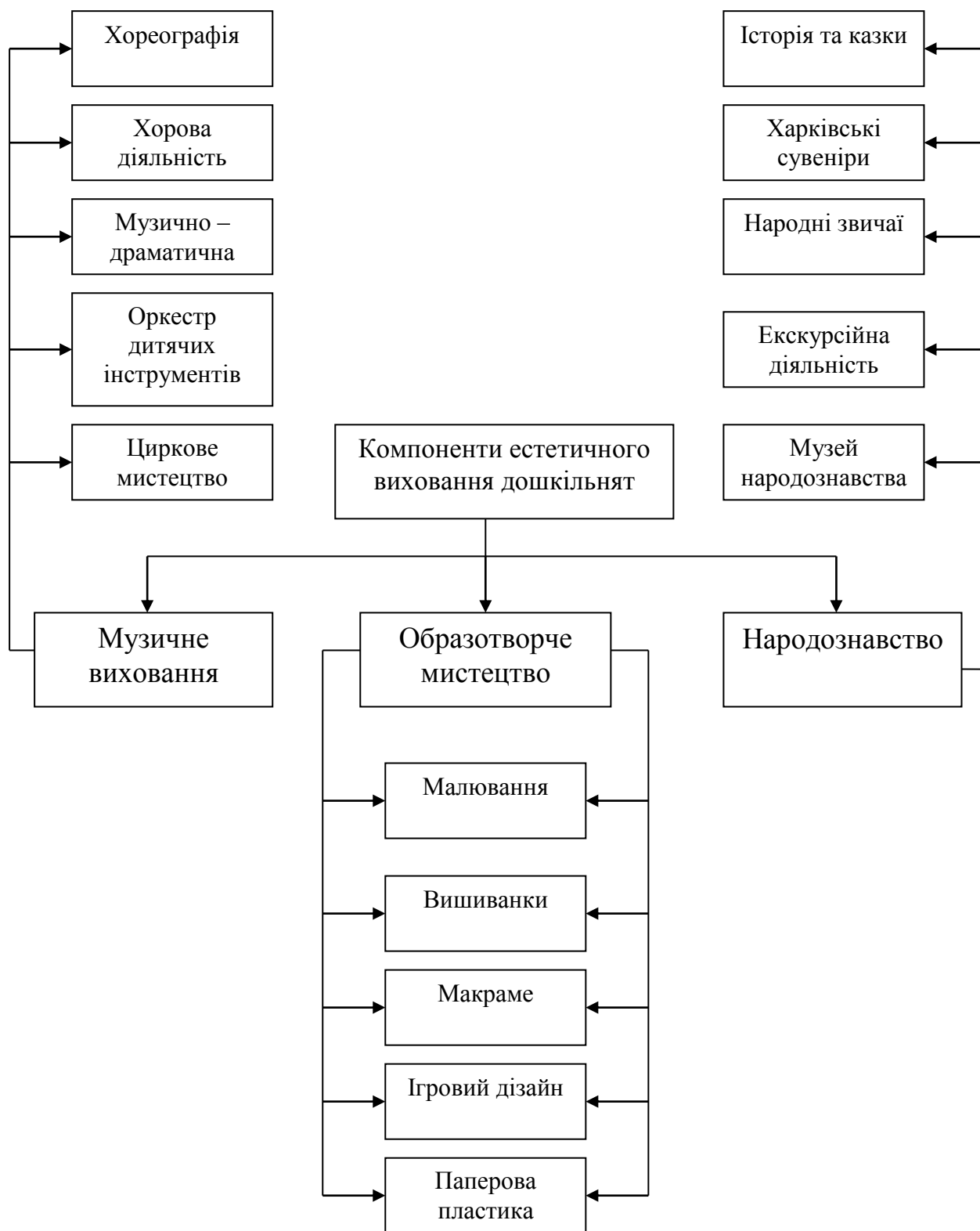

Рис.2.1. Компоненти естетичного виховання дошкільнят

Об'єктами процесу естетичного виховання є учасники освітньо-виховного процесу: діти дошкільного віку, вихованці; педагогічні працівники; помічники вихователів; медичні працівники; батьки.

Джерелами естетичного виховання в закладі дошкільної освіти №345 м.Харкова є природа, краса побуту і оточуючої обстановки, мистецтво, участь дошкільнят у різних видах діяльності, національні цінності. Зміст естетичного виховання, орієнтованого на формування естетичної культури дошкільнят, з урахуванням вимог Базового компоненту дошкільної освіти, передбачає: розвиток у дітей здібності сприймати прекрасне в праці, в природі, оточуючий дійсності, в творах мистецтва. Естетичне сприйняття — це початковий етап формування естетичного ставлення до світу, тобто первинне пізнання явищ навколишньої дійсності. Воно проявляється в загальній уважності, здатності помічати красу та звертати на неї увагу. Така людина ніби по-новому відкриває знайомі речі й явища, бачить їх під іншим кутом: наприклад, звичайна соснова шишка, яка лежить на землі, під дотиком руки художника перетворюється на їжачка або веселого чоловічка. Спостережливість і вміння помічати красу є основою духовної гармонії людини.

Естетичне сприйняття тісно пов'язане з естетичними почуттями, які виникають у процесі сприймання прекрасного та відображають ставлення людини до нього. Ці почуття проявляються у внутрішньому переживанні, хвилюванні, насолоді. Це складне явище, що відображає багатогранність духовного життя особистості. Естетична насолода мотивує людину відвідувати театр, слухати музику, милуватися картинами. Без естетичної насолоди не буває справжнього художнього сприймання — лише поверхнєве ознайомлення і спостереження. Тому щирі естетичні почуття й насолода мають потужний вплив на розвиток особистості. Дошкільнята мають не лише емоційно сприймати прекрасне, але й навчатися його розуміти, аналізувати та оцінювати — як у творах мистецтва, так і у вчинках людей. Саме тому важливо цілеспрямовано формувати в дітей естетичне судження. Починаючи з елементарних і часто інтуїтивних оцінок типу «добре» – «погано»,

«подобається» – «не подобається», дитячі судження поступово набувають більшої визначеності та змістовності. Це свідчить про здатність дитини до осмисленого естетичного сприймання й оцінювання.

Найвищим виявом сформованого естетичного судження є естетичний ідеал — уявлення про гармонію, красу, досконалість, до якого прагне особистість.

На основі накопичених естетичних знань, емоційного досвіду, переживань, уявлень та суджень поступово формується естетичний смак. Під цим поняттям розуміється стійке емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного, що проявляється у вибірковості, уподобаннях та перевагах. З урахуванням індивідуальних особливостей розвитку та виховання в кожній дитини поступово формується власний естетичний смак — у тій чи іншій сфері мистецької чи побутової діяльності.

Виховання дітей, здатних глибоко сприймати красу навколишнього світу та жити відповідно до естетичних цінностей, є ключовою метою естетичного виховання. Саме тому воно виступає невід'ємною складовою формування естетичної культури особистості.

У закладі дошкільної освіти №345 процес естетичного виховання орієнтований на:

- створення естетично організованого середовища, в якому дитина перебуває під час навчання, гри, праці та відпочинку;
- розвиток творчих здібностей у різних видах мистецької діяльності — музиці, образотворчому мистецтві, літературі, театралізації, а також розвиток уяви, образного мислення та фантазії;
- популяризацію мистецтва, поширення естетичних ідеалів серед дітей.

Загальною передумовою ефективного естетичного виховання є опанування дітьми дошкільного віку основ естетичних знань, які сприяють формуванню вміння сприймати, оцінювати й осмислювати прекрасне в навколишній дійсності, розвитку естетичних уподобань, смаків та ідеалів. Водночас

важливим є набуття дітьми навичок і вмінь, необхідних для реалізації естетичної, зокрема художньо-творчої діяльності.

Музика в повсякденному житті вихованців ЗДО №345 м.Харкова.

Музика для дитини — це чарівний світ яскравих емоцій і радості. Проте цей світ стане справді зрозумілим і близьким лише за умови розвитку музичних здібностей, особливо музичного слуху та емоційної чутливості. Чи можливо розвивати музичні здібності у дітей? Коли і як найкраще знайомити малят з музикою? Відповіді на ці питання є дуже важливими. За думкою науковців, музичний розвиток починається з найраннішого віку. Згадайте, як реагувало ваше немовля на музику, ще до року: воно завмирало, посміхалося, робило окремі рухи у відповідь на звуки.

Озираючись на підвищення попиту населення дошкільну освіту та значущість естетичного виховання у встановленні особистості дитини виникає питання якості дошкільної освіти, відповідальності вихователів дитячого садка у виконанні вимог Базового компонента дошкільної освіти. Виходячи з цього вважаємо за доцільне виявити ставлення педагогів, вихователів та батьків до організації естетичного виховання у дошкільному навчальному закладі. Також важливо буде знати точку зору батьків щодо естетичного виховання дитини. Постановленні задачі можливо виконати за допомогою методів соціально - педагогічного дослідження, насамперед анкетування.

2.2. Оцінка результативності роботи з естетичного виховання дітей в ЗДО №345 м.Харкова

Зміст навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти визначається *Базовим компонентом дошкільної освіти* та реалізується через освітні програми розвитку, навчання і виховання дітей, зокрема програму «Малюємо». Відповідно до *Положення про дошкільний навчальний заклад*, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305, навчальний рік у ЗДО № 458 триває з 1 вересня по 31 травня. Діяльність

закладу організується відповідно до річного плану, що затверджується керівником, погоджується з органом управління освітою та попередньо схвалюється педагогічною радою.

У ЗДО № 355 навчально-виховний процес реалізується через основні форми організації діяльності дітей: спеціально організовану навчальну діяльність (заняття), ігри, самостійну діяльність (художню, мовленнєву, рухову, ігрову, трудову, дослідницьку), індивідуальну роботу, спостереження, екскурсії, походи, свята, розваги, гуртки тощо. Ці форми реалізуються як фронтально, так і в підгрупах або індивідуально — залежно від вікової категорії дітей, педагогічних завдань, матеріальної бази та професійної компетентності педагогів.

Основною формою організованої діяльності залишається заняття, яке може бути тематичним, комплексним, комбінованим, інтегрованим, домінантним тощо. Заняття з естетичного виховання у ЗДО № 345 м. Харкова мають таку тривалість:

- для дітей раннього віку — до 10–15 хвилин;
- для молодших дошкільників — 15–25 хвилин (5–6 занять на тиждень);
- для старших дошкільників — 25–35 хвилин (7–8 занять на тиждень).

Під час складання розкладу занять обов'язково враховується рівень фізичного, психічного й емоційного навантаження на дитину. Раціонально чергуються різні види діяльності (інтелектуальна, фізична, художньо-практична), використовуються різні простори: спортивна й музична зали, творчі кімнати, басейн, ігрові майданчики, природні зони тощо.

Навчальна діяльність з естетичним компонентом (музика, образотворча діяльність, хореографія тощо) здебільшого планується на першу половину дня. В окремих випадках допускається їх проведення після обіду, особливо в старших групах. Елементи навчання інтегруються й у повсякденні форми роботи — ігри, спостереження, індивідуальні завдання, чергування.

У процесі естетичного виховання активно використовуються прийоми з ТРВЗ (теорії розв'язання винахідницьких завдань), експериментально-

дослідницькі підходи, проблемно-пошукові ситуації, а також ефективні методи сучасної дидактики. Поєднуються вербальні, наочні та практичні методи, приділяється увага продуктивним видам діяльності: малюванню, ліпленню, аплікації, конструюванню, художній праці, а також музичній, руховій та мовленнєвій активності. З урахуванням індивідуальних особливостей, рівня інтелектуального розвитку та пізнавальної активності, здійснюється диференційований підхід — діти поділяються на підгрупи з добором відповідного за складністю змісту та методів роботи.

З огляду на те, що гра є провідною діяльністю в дошкільному віці, вона широко застосовується як форма роботи з дітьми, а також як ефективний метод естетичного виховання. Перевага надається творчим іграм (сюжетно-рольові, інсценізації, будівельні, ігри з елементами художньої діяльності), а також іграм з правилами (дидактичні, інтелектуальні, рухливі, хороводні).

Протягом дня організуються різні ігри з урахуванням віку дітей, їх інтересів, режимних моментів, умов сезону та рівня навантаження. Переорієнтація освітнього процесу на розвиток особистості зумовлює зростання ролі таких форм, як самостійна діяльність дітей та індивідуальна робота. Самостійна діяльність організується щоденно в усіх вікових групах у першій та другій половині дня й охоплює різні напрями: художній, мовленнєвий, дослідницький, ігровий, трудовий тощо. Її зміст та якість залежать від попереднього досвіду дітей, їх знань, рівня уяви, ініціативи та умов, створених педагогами.

Індивідуальна робота з питань естетичного виховання проводиться з дітьми всіх вікових груп у вільний час (зранку, на прогулянках, упродовж дня) як у приміщенні, так і на відкритому повітрі. Вона має на меті активізувати менш активних дітей, надати додаткову підтримку тим, хто часто пропускає заняття або має труднощі в засвоєнні матеріалу.

Гуртки, студії, секції — це додаткові організаційні форми як загального освітнього, так і естетичного спрямування. У закладі діють гуртки естетичного профілю (образотворче мистецтво, художня праця, хореографія, вокал, гра на

музичних інструментах, театральне мистецтво), спортивні (гімнастика, плавання, ритміка, настільний теніс тощо), з вивчення іноземної мови. Їхній зміст розробляється на основі авторських програм, які укладають керівники гуртків з урахуванням власного педагогічного досвіду, інноваційних практик та обов'язкової відповідності до освітньої програми, затвердженої МОН України. Ці програми включаються до річного плану роботи закладу та погоджуються адміністрацією.

Гурткові заняття у дошкільному закладі організовуються у другій половині дня, у період, призначений для ігор та самостійної художньої діяльності дітей. Їхня тривалість відповідає встановленим нормам для навчальних занять, а проводяться вони 1–2 рази на тиждень. Оптимальним вважається склад групи — 10–12 дітей на одне заняття, при цьому бажано, щоб дитина відвідувала лише один гурток протягом дня. Розклад гурткових занять складається таким чином, щоб раціонально поєднувати діяльність гуртків різних напрямів для дітей різного віку, уникати дублювання видів діяльності, які вже були заплановані у першій половині дня.

Процес естетичного виховання в дошкільному закладі здійснюється в розвивальному середовищі, яке формується на основі поєднання природних, предметних, соціальних чинників та простору особистих проявів дитини. Робота педагогів, спрямована на створення та використання цього середовища, підпорядковується інтересам дітей і враховує напрями їхнього розвитку в різних сферах життєдіяльності. Розвивальний потенціал середовища забезпечується завдяки продуманому педагогічному впливу, постійному його оновленню та збагаченню — не лише кількісному, а й якісному. Увага приділяється естетичній цінності, гігієнічності, комфорту, функціональній надійності, безпеці, гнучкості, відповідності віковим та індивідуальним особливостям дітей, а також наявності елементів, що стимулюють активність та мислення.

Педагоги піклуються про те, щоб діти легко орієнтувалися в середовищі, мали вільний доступ до його ресурсів, могли самостійно діяти, дотримуючись

правил перебування в різних осередках і правильного користування матеріалами та обладнанням. Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу здійснюється відповідно до Типового переліку обов'язкового обладнання, навчально-наочних посібників та іграшок у дошкільних навчальних закладах (наказ МОН України від 11.09.2002 № 509).

Особлива увага в освітньому процесі приділяється вдосконаленню системи естетичного виховання дітей раннього віку та перегляду підходів до підготовки старших дошкільників (5–6 років) до навчання в школі. Основним завданням роботи з дітьми до 3 років є створення емоційно комфортного середовища, яке сприяє їх психічному й фізичному розвитку, з особливим акцентом на розвиток сенсорної сфери.

Естетичне виховання розглядається як важливий чинник формування особистості дитини, що сприяє розкриттю її природних здібностей, розвитку творчого потенціалу, уяви, фантазії та загальному становленню перед початком шкільного навчання.

Одними з основних завдань дошкільної освіти є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду та виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту. Виходячи з цих завдань естетичне виховання пронизує всі ланки учбового процесу у дошкільному навчальному закладі. Озираючись на підвищення попиту населення дошкільну освіту та значущість естетичного виховання у встановленні особистості дитини виникає питання якості дошкільної освіти, відповідальності вихователів дитячого садка у виконанні вимог Базового компоненту дошкільної освіти. Виходячи з цього вважаємо за доцільне виявити ставлення педагогів, вихователів та батьків до організації естетичного виховання у дошкільному навчальному закладі. Також важливо буде знати точку зору батьків щодо естетичного виховання дитини. Поставленні задачі можливо виконати за допомогою методів соціально – педагогічного дослідження, насамперед анкетування.

Найбільш поширений вид опитування — анкетування. Воно може бути груповим і індивідуальним. Групове опитування застосовується за місцем роботи або навчання. Один дослідник найбільш ефективно працює з 15—20 особами. При цьому досягається 100% повернення анкет, підтримуються взаємні стосунки між дослідниками й респондентами. При індивідуальному анкетуванні анкети розповсюджуються на робочих місцях чи за місцем проживання респондентів. Термін повернення анкет заздалегідь обговорюється. В нашому випадку використовуємо метод індивідуального анкетування. Орієнтуючись на специфіку роботи у дошкільному навчальному закладі було проведено індивідуальне анкетування на робочих місцях. При проведенні анкетування було дотримано вимог про те, що анкетування в будь-якому випадку повинне відповідати двом вимогам — репрезентативності й однорідності вибірки. Матеріал анкетування піддається кількісній і якісній обробці.

При проведенні опитування було враховано, що недоліком методу анкетування є те, що на об'єктивність отриманої інформації значною мірою впливають, з одного боку, наявність або відсутність у респондента установки на щирість у відповідях, а з іншого — здатність об'єктивно оцінювати вчинки людей, ситуації, власні якості та якості інших. Через це іноді складно якісно проаналізувати отримані дані, а інформація, яку здобуває дослідник, має переважно суб'єктивний характер і поступається за глибиною та достовірністю. При цьому відсутня можливість співвіднести отримані дані з реальною дійсністю та поведінкою досліджуваних. Тому під час проведення анкетування прагнули дотримуватися всіх вимог, що стосуються процесу і змісту опитування.

Мета анкетування: З'ясувати реальне відношення, можливості вихователів щодо естетичного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі. Визначити основні питання та проблеми з якими стикаються педколектив під час педагогічної роботи з питань естетичного виховання. Висвітити відношення батьків до естетичного розвитку дітей дошкільнят.

Оптимізувати проблеми співпраці інститутів «дошкільний заклад» і «сім'я»; налагодити обмін досвідом роботи з батьками дітей і проаналізувати вплив сім'ї на естетичне виховання дитини виховання дитини.

Анкетування було проведено з вихователями груп з дітьми старшого дошкільного віку.

Кількість опитуваних – 15 осіб.

У психолого-педагогічній практиці кількість питань зазвичай відповідає часу роботи з анкетуванням, який не перевищує 30–40 хвилин; порядок питань найчастіше визначається за допомогою методу випадкових чисел.

Опитувальник вихователів з урахуванням вищенаведеної класифікації має полярний характер і потребує конкретної відповіді «Так» чи «Ні».

Питання анкети для вихователів:

1. Як Ви вважаєте, естетичне виховання займає одно з провідних місць у системі загального виховання у дошкільному закладі;

2. Як ви вважаєте, можна зробити так, щоб процес естетичного виховання був безперервним, щоденним;

3. Як Ви вважаєте, Базовий компонент дошкільної освіти можна вважати документом, який визначає загальні основи естетичного виховання дошкільнят;

4. Чи потрібно вводити посаду педагога який безпосередньо буде контролювати процес естетичного виховання у дитячому садку;

5. Як на Вашу думку має можливість педагогічний колектив вашого дитячого дошкільного закладу оптимізувати механізм співпраці дошкільного закладу і сім'ї інститутів «дошкільний заклад» і «сім'я»;

6 Як Ви вважаєте, батьки багато уваги приділяють естетичному вихованню дитини вдома;

7. На вашу думку, в дитячому садку достатньо приділяється уваги розвитку естетичних почуттів дитини;

8 Вважаєте ви за доцільне підвищити рівень власної кваліфікації щодо організації естетичного виховання в дошкільному закладі;

9 Маєте ви можливість знайомитися з новітніми досягненнями провідних науковців і педагогів в сфері організації естетичного виховання дошкільнят;

10 Ви вважаєте, за не обхід використовувати нестандартні методи навчання з метою підвищення рівня естетичного впливу на дитину;

11 Часто звертаються до Вас батьки з проханням допомоги у розв'язанні проблем з естетичного виховання дитини.

Таблиця 2.1

Анкетування вихователів щодо можливостей естетичного виховання дітей у закладі дошкільної освіти % (на прикладі ЗДО №345 м. Харкова)

№	ПИТАННЯ	ВІДПОВІДЬ %		
		Так (%)	ні(%)	не визначилися (%)
1	Як Ви вважаєте, естетичне виховання займає одно з провідних місць у системі загального виховання у дошкільному закладі	87	13	-
2	Як ви вважаєте, можна зробити так, щоб процес естетичного виховання був безперервним, щоденним	87	13	-
3	Як Ви вважаєте, Базовий компонент дошкільної освіти можна вважати документом, який визначає загальні основи естетичного виховання дошкільнят	80	20	-
4	Чи потрібно вводити посаду педагога який безпосередньо буде контролювати процес естетичного виховання у дитячому садку	13	87	
5	Як на Вашу думку, має можливість педагогічний колектив вашого дитячого дошкільного закладу оптимізувати механізм співпраці дошкільного закладу і сім'ї інститутів «дошкільний заклад» і «сім'я»	93	7	-
6	Як Ви вважаєте, батьки багато уваги приділяють естетичному вихованню дитини вдома	20	80	-
7	На вашу думку, в дитячому садку достатньо приділяється уваги розвитку естетичних почуттів дитини	14	1	85

Продовження таблиці 2.1

8	Вважаєте ви за доцільне підвищити рівень власної кваліфікації щодо організації естетичного виховання в дошкільному закладі	47	53	-
9	Маєте ви можливість знайомитися з новітніми	27	73	-

	досягненнями провідних науковців і педагогів в сфері організації естетичного виховання дошкільнят			
10	Ви вважаєте, за не обхід використовувати нестандартні методи навчання з метою підвищення рівня естетичного впливу на дитину	47	53	
11	Часто звертаються до Вас батьки з проханням допомоги у розв'язанні проблем з естетичного виховання дитини	20	80	-

Результати анкетування наведено у таблиці 2.1.

Після анкетування згідно заданої програми, маємо можливість обробити результати опитування використовуючи методи математичного аналізу.

1. По першому питанню, щодо значення естетичного виховання 87% відповіли, що естетичне виховання займає одно з провідних місць у системі загального виховання у дошкільному закладі. Це свідчить про велику значущість цього питання в загальній системі виховання у дитячому садку.

2. На друге питання позитивну відповідь дали 87%. Таким чином педколектив дитячого навчального закладу виділяє процес естетичного виховання дітей на одне з провідних напрямків педагогічної діяльності.

3. Базовий компонент дошкільної освіти 80% опитуваних вважають документом, який визначає загальні основи естетичного виховання дошкільнят. Це свідчить про те, що вони вивчають основополагаючі методичні документи щодо організації виховного процесу в дитячому навчальному закладі.

4. Обертаючись на значущість питання естетичного виховання дітей дошкільнят для опитування введено питання: «Чи потрібно вводити посаду педагога який безпосередньо буде контролювати процес естетичного виховання у дитячому садку?» Цікаво, що тільки два респондента(13%) дали відповідь «так», а решта «ні». На наш погляд це свідчить про те, що вихователі визначають власне місце в процесі естетичного виховання дитини як основне.

5. П'яте питання: «Як на Вашу думку, має можливість педагогічний колектив вашого дитячого дошкільного закладу оптимізувати механізм співпраці дошкільного закладу і сім'ї», на наш погляд підтверджує висновки четвертого питання про роль особистості вихователя в організації естетичного

виховання дошкільнят. Педколектив ЗДО №345 на 100 відсотків впевнений, що має можливості оптимізувати механізм співпраці дошкільного закладу і родини.

6. Цікаві результати отримані при обробці результатів опитування шостого питання. На питання «Як Ви вважаєте, батьки багато уваги приділяють естетичному вихованню дитини вдома» більшість анкетованих дали відповідь «ні». Виходячи зі свого досвіду спілкування з батьками 80% відсотків дали негативну відповідь на це запитання. З результатів цього питання можна пояснити позитивні відповіді на питання 4, 5. Також отримані результати співзвучні з одинадцятим питанням – «Часто звертаються до Вас батьки з проханням допомоги у розв'язанні проблем з естетичного виховання дитини», де також більшість вихователів (80%) дали негативну відповідь.

7. Про те, що в дитячому садку достатньо приділяється уваги розвитку естетичних почуттів дитини свідчить позитивна відповідь 94% опитуваних.

8. Підвищити рівень власної кваліфікації щодо організації естетичного виховання в дошкільному закладі бажають лише 47% респондентів.

9. Визиває за непокоєння дані отримані при обробці відповідей на дев'яте запитання – «Маєте ви можливість знайомитися з новітніми досягненнями провідних науковців і педагогів в сфері організації естетичного виховання дошкільнят?», «так» дали відповідь 27% респондентів, «ні» - 73%. Таким чином у дитячому садку є проблеми з забезпеченням сучасними методичними матеріалами.

10. Результати десятого питання можна було спрогнозувати, тому що проблеми з сучасною методичною та науковою літературою викликають небажання у 53 відсотків опитуваних використовувати нестандартні методи навчання з метою підвищення рівня естетичного впливу на дитину. 47% дало позитивну відповідь.

Аналізуючи відповіді на питання анкети явно простежується те, що питання естетичного виховання дошкільнят у дитячому садку стоять на належному рівні, але є певні проблеми з забезпеченням сучасною педагогічною

літературою, та проблеми взаємодії дитячого садка і родини в питанні естетичного виховання дітей.

Висновки до 2 розділу

Проведений аналіз організації естетичного виховання в закладі дошкільної освіти засвідчив, що естетичне виховання є невід'ємною складовою цілісного розвитку дошкільників. У закладі створено необхідні організаційно-педагогічні умови для реалізації художньо-естетичної діяльності: застосовуються сучасні програми, наявні розвивальні матеріали, організовано різноманітні види діяльності — образотворчу, музичну, театралізовану, природоестетичну.

Результати педагогічного спостереження свідчать про достатній рівень сформованості естетичних уявлень і художньо-творчих здібностей у більшості дітей. Водночас виявлено й окремі труднощі — потреба в більш системному підході до індивідуальної роботи з дітьми, а також необхідність подальшого підвищення фахового рівня педагогів у сфері сучасних методів художнього розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що в дослідженому закладі дошкільної освіти здійснюється цілеспрямована та результативна робота з естетичного виховання. Разом із тим існують напрями для вдосконалення, зокрема у сфері інноваційної діяльності, методичної підтримки та активнішого залучення батьків до процесу художньо-естетичного розвитку дітей.

РОЗДІЛ 3

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА РОЗРОБКА МЕТОДИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

3.1. Теоретичне обґрунтування методики реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти

Естетичне виховання (від грец. *aisthetikos* — що стосується почуттів) — це послідовний процес формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвитку здатності сприймати і розуміти красу в мистецтві, природі, людських взаєминах, а також розвиток художніх потреб і творчих здібностей.

Особливості розвитку естетичних сприйнятів у дітей старшого дошкільного віку полягають у тому, що вони починають глибше усвідомлювати твори мистецтва, у них може розвиватися музичний слух чи поетичний дар, вони здатні помічати та емоційно реагувати на виразні та образні засоби творів, пояснювати їхні особливості і оцінювати музичні, літературні чи живописні твори.

Важливою складовою естетичного розвитку в цьому віці є розвиток уяви, яка сприяє виникненню естетичних переживань і творчої активності дитини. Спершу уява поширюється на зовнішні дії з предметами і створює образ не наперед, а в процесі діяльності. З часом формуються більш складні мислительні форми творчості — діти починають уявляти образи перед тим, як втілити їх у малюнку або грі. Формування естетичних переживань включає розвиток емоцій, роботу мислення та уяви, а також потребу у творчій естетичній діяльності.

Вважаючи естетичне виховання важливою складовою виховання дітей у закладі дошкільної освіти, опираючись на опрацьований матеріал теоретичних і практичних досліджень до шляхів удосконалення системи роботи щодо естетичного виховання у дошкільному навчальному закладі відносимо:

1. Організувати у дитячому навчальному закладі *творчу групу педагогів*. Ця група буде впроваджувати у повсякденну практику навчально – виховного процесу вимоги Базового компоненту дошкільної освіти щодо підвищення якості естетичного виховання у дитячому навчальному закладі. Творча група педагогів буде складатися з старших вихователів і методиста.

2. Удосконалення роботи педагогічного колективу дитячого навчального закладу у напрямку розвитку самостійної творчості дошкільнят, за рахунок розвитку самостійної художньої творчості дітей.

3. Оптимізація процесу художнього виховання на основі виконання завдань:

- систематичного розвитку почуттів, уявлень та естетичного сприймання дітей.

Естетичне виховання тісно пов'язане з розвитком почуттів. Усі види мистецтва та краса природи сприяють формуванню естетично насиченого сприйняття, яке викликає емоційне піднесення, радість, захоплення та зацікавленість, а також стимулює прагнення творити красу.

Таке виховання підтримує художній розвиток кожної дитини, формує її здатність до самостійної творчої діяльності, яка виникає з ініціативи самих дітей, відповідає їхнім інтересам і потребам. Для підтримки цього процесу потрібне особливе ставлення дорослого — непряме педагогічне керівництво, що допомагає зберегти інтерес до творчості.

З метою ефективної роботи і оцінці музично-театралізованої діяльності можна скористатися анкетною для вихователів і музичних керівників:

- якість та відповідність використаного репертуару ;
- рівень його виконання (гра на фортепіано, спів тощо);
- якість пояснення музики (їх образність, знання методики ведення бесіди);
- ефективність використання різноманітних методів і прийомів;
- уміння привернути дітей до музичної, театралізованої діяльності, зацікавити їх, захопити дітей, зацікавити їх;

- уміння знаходити індивідуальний підхід до дітей ;
- уміння використовувати творчі завдання ;
- тон мови , доброзичливість спілкування ;
- артистизм , винахідливість , спритність ;
- уміння використовувати варіативність структури заняття, різні види занять ;

- оформлення зали ;
- організаційні моменти ;
- контакт і взаємодія музичного керівника із вихователем;
- доцільне використання обладнання.

При оцінці діяльності вихователя враховують :

- зацікавленість , активність ;
- уміння використовувати в роботі різноманітний репертуар (добір за допомогою музичного керівника фрагментів творів класичної і народної музики, використання грамзапису музичних казок, повторне слухання знайомого репертуару, що полюбився дітям); рівень виконавських умінь ;
- уміння вести бесіду про музику ;
- ефективність використання різноманітних методів і прийомів;
- уміння привернути увагу дітей до музичної і театралізованої діяльності, зацікавити їх;
- уміння знаходити індивідуальний підхід до дітей, враховувати їхні вподобання, інтереси , керувати різними видами музичної і театралізованої діяльності (допомагати опановувати музично - ритмічні рухи , дії у грі тощо) ;
- уміння використовувати творчі завдання в самостійній діяльності дітей ;
- тон мови , доброзичливість спілкування ;
- артистизм, винахідливість , спритність ;

- використання різних видів музичної і театралізованої діяльності (слухання музики , гри , інсценівки тощо) ;
- обладнання художньо - естетичного центру;
- контакт із музичним керівником, вихователем .

Координація роботи педагогічного колективу з художньо – естетичного виховання потребує знання керівником дошкільного закладу передового досвіду науки й практики, обов'язків музичного керівника, вихователя, вміння направити й узгодити їхню роботу, регулювати виконання намічених завдань. Керівник повинен уміти координувати взаємодію педагогічного колективу з батьками , допомагати вдосконалювати роботу з художньо – естетичного виховання дітей, провадити консультації, організовувати вивчення й впровадження передового досвіду дошкільних закладів з художньо – естетичного виховання , вивчення та узагальнення досвіду роботи музичного керівника і вихователів дошкільного закладу.

А досягти позитивного результату, ми вважаємо, можливо тільки тоді, коли завідувач володіє кожною ситуацією та є провідником нового, проявляє поважне ставлення до особистості кожного працівника дошкільного навчального закладу, враховує здібності, інтереси, можливості в поєднанні з розумною вимогливістю. І один із найкращих засобів зацікавленості в роботі та результативності, створення злагодженої команди – це повага до людей та делегування їм відповідальності й повноважень.

Завдання керівника сучасного ЗДО під час вибору певного напрямку розвитку закладу: сформувати колектив односторонців, де враховується думка колективу. Саме від керівника ЗДО залежить ефективність і злагодженість роботи педагогічного колективу, соціального педагога, психолога. Формування по-справжньому творчого ініціативного педагогічного колективу ДНЗ є запорукою високої продуктивності роботи всієї системи дошкільної освіти і створення умов для плавного переходу до системи шкільної освіти.

3.2. Методика реалізації естетичного виховання в закладах дошкільної освіти (ЗДО)

Реалізація естетичного виховання в дошкільному закладі вимагає продуманої методичної системи, що враховує вікові, психофізіологічні та індивідуальні особливості дітей. Методика повинна забезпечити умови для цілісного художньо-естетичного розвитку дошкільника через різні форми діяльності — гру, сприймання мистецтва, художню творчість, спілкування з природою, предметним світом і культурним середовищем.

Цілі та завдання методики.

Основною метою методики естетичного виховання є формування у дітей естетичного сприймання, емоційного ставлення до краси, художнього смаку, здатності до творчого самовираження.

Завдання методики:

- розвивати вміння сприймати й аналізувати об'єкти естетичного змісту (твори мистецтва, явища природи, предмети побуту);
- формувати елементарні уявлення про засоби художньої виразності;
- сприяти розвитку емоційно-чуттєвої сфери;
- виховувати любов до прекрасного в природі, мистецтві, вчинках людей;
- стимулювати творчу ініціативу та уяву дитини.

Основні напрями реалізації методики.

1. Сенсорне виховання як основа естетичного сприймання

Формування здатності спостерігати, розрізняти кольори, форми, звуки, текстури є основою для подальшого розвитку естетичних відчуттів. Сенсорне виховання здійснюється з раннього віку через ігри, вправи, розвивальні завдання, дидактичні ігри з природними матеріалами.

2. Мистецька діяльність

Основна форма реалізації естетичного виховання — це включення дітей до різних видів мистецької діяльності:

- о Образотворча діяльність (малювання, ліплення, аплікація);
- о Музична діяльність (слухання музики, спів, рух під музику);
- о Театралізована діяльність (інсценізація казок, міні-вистави);
- о Художня праця (виготовлення виробів з природних і вторинних матеріалів).

3. Сприймання мистецтва

Методика передбачає активне ознайомлення дітей з творами українського та світового мистецтва — живопису, музики, літератури. Педагог має організовувати перегляд і коментування творів, бесіди про них, використовуючи доступні засоби пояснення — казки, порівняння, запитання.

4. Гра як засіб естетичного впливу

Художньо-рольові, режисерські, театралізовані ігри дають змогу дітям втілювати уяву, почуття, емоції в образах. Через гру діти знайомляться з елементами костюму, музики, руху, акторського мистецтва.

5. Використання природи як джерела естетичних вражень

Природа — важливий чинник естетичного виховання. Прогулянки, екскурсії, сезонні спостереження сприяють розвитку чутливості до краси, викликають естетичні емоції, спонукають до відтворення побаченого у творчості.

6. Проєктна діяльність

У методиці сучасного дошкілля активно використовуються міні-проєкти художньо-естетичного спрямування (наприклад, «Світ кольору», «Казкова країна», «Музика навколо нас»). Проєктна форма дає змогу інтегрувати знання, стимулювати творчу ініціативу та взаємодію з батьками.

Методи і прийоми.

У методичному арсеналі педагога ЗДО для реалізації естетичного виховання використовуються такі методи:

- Словесні (бесіда, пояснення, опис, художнє слово);
- Наглядні (демонстрація зразків, ілюстрацій, відео);
- Практичні (виконання творчих завдань, вправ, робота з матеріалом);

- Ігрові (театралізація, казкові сюжети, креативні ігри);
- Інтерактивні (колективне малювання, художні круги, арт-колаборації).

Ефективність методики значною мірою залежить від майстерності вихователя, його емоційної включеності, здатності зацікавити дітей та створити творчу атмосферу. Важливу роль відіграє також оцінка результатів діяльності — вона має бути доброзичливою, підтримуючою, мотивуючою до самовираження.

Вихователь є центральною фігурою в організації естетичного виховання дошкільників, адже саме через його особистість, приклад і педагогічні дії дитина відкриває для себе світ краси, мистецтва, гармонії. Його вплив визначає, наскільки глибоко дитина зможе розвинути естетичні почуття, художні здібності, вміння бачити й створювати прекрасне у навколишньому світі.

Передусім, вихователь має бути носієм високої естетичної культури. Його зовнішній вигляд, мова, поведінка, ставлення до мистецтва, до дітей, до природи є важливими взірцями для наслідування. Через особистий приклад педагог формує у дітей уявлення про естетичні норми й цінності.

Фаховий вихователь не лише знайомить дітей із творами мистецтва, але й створює умови для активної художньо-творчої діяльності. Він заохочує дітей до малювання, співу, танцю, театралізованих ігор, роботи з природними матеріалами, використовуючи індивідуальний підхід, стимулюючи самовираження та фантазію. У процесі таких занять педагог навчає елементарним художнім технікам, розвиває сенсорне сприймання, координацію рухів, слухову й зорову увагу.

Також вихователь виступає організатором середовища: саме він забезпечує наявність матеріалів, технічних засобів, дидактичних посібників, оформлює естетично привабливий простір групи. Від педагога залежить, чи буде середовище надихати дитину на творчу діяльність, чи формуватиме відчуття гармонії та краси.

Не менш важливою є емоційна підтримка вихованця. Дитина має відчувати, що її творча спроба цінна незалежно від рівня виконання. Заохочення, доброзичлива оцінка, щира зацікавленість вихователя — усе це формує в дитини впевненість у власних здібностях і бажання творити.

Роль вихователя в естетичному розвитку дитини також полягає у співпраці з родиною. Педагог має допомагати батькам розуміти важливість естетичного виховання, надавати рекомендації щодо підтримки творчості вдома, залучати родини до участі у спільних виставках, майстер-класах, святкових заходах.

Таким чином, вихователь не лише навчає дитину бачити прекрасне, а й допомагає їй відчувати себе творцем краси. Його місія — сформувати естетично розвинену, емоційно чутливу особистість з потребою в самовираженні та гармонійному світосприйнятті.

Висновки до 3 розділу:

Реалізація естетичного виховання в дошкільному закладі вимагає продуманої методичної системи, що враховує вікові, психофізіологічні та індивідуальні особливості дітей. Методика повинна забезпечити умови для цілісного художньо-естетичного розвитку дошкільника через різні форми діяльності — гру, сприймання мистецтва, художню творчість, спілкування з природою, предметним світом і культурним середовищем.

Педагог виступає не лише організатором діяльності, але й носієм естетичних цінностей, прикладом культури спілкування, зовнішнього вигляду, ставлення до мистецтва. Його завдання — розбудити в дитині емоційну чутливість, стимулювати інтерес до краси, підтримати кожну спробу самовираження.

ВИСНОВКИ

Торкаючись питання організації естетичного виховання у дитячому садку, прийшли до висновку про те, що елементами естетичного виховання пронизане вся навчально – виховна робота у дошкільному закладі. Робота, по естетичному вихованню, в досліджуваному навчальному закладі організована у відповідності з існуючими законодавчими та організаційними документами дошкільної освіти.

В процесі визначення складових естетичного виховання звернули увагу на музичне виховання через народні ігри, як одна з складових естетичного розвитку дитини. Ми описали роботи педагогів дошкільного навчального закладу, їх педагогічні прийоми та методи роботи з дітьми, звернувши увагу на те, що індивідуальний підхід до кожної дитини, на наш погляд, є основою успіху у вихованні. В останні часи, у будь-якому педагогічному напрямку, по вихованню дітей, за доцільне вважається використовувати інноваційні підходи до процесу виховання. Це розкрили на прикладі інноваційних підходів порівнюючи державні програми дошкільного виховання „Дитина” та „Малятко”.

Проведений аналіз організації естетичного виховання в закладі дошкільної освіти засвідчив, що естетичне виховання є невід’ємною складовою цілісного розвитку дошкільників. У закладі створено необхідні організаційно-педагогічні умови для реалізації художньо-естетичної діяльності: застосовуються сучасні програми, наявні розвивальні матеріали, організовано різноманітні види діяльності — образотворчу, музичну, театралізовану, природоестетичну.

Результати педагогічного спостереження свідчать про достатній рівень сформованості естетичних уявлень і художньо-творчих здібностей у більшості дітей. Водночас виявлено й окремі труднощі — потреба в більш системному підході до індивідуальної роботи з дітьми, а також необхідність подальшого

підвищення фахового рівня педагогів у сфері сучасних методів художнього розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що в дослідженому закладі дошкільної освіти здійснюється цілеспрямована та результативна робота з естетичного виховання. Разом із тим існують напрями для вдосконалення, зокрема у сфері інноваційної діяльності, методичної підтримки та активнішого залучення батьків до процесу художньо-естетичного розвитку дітей.

Естетичне виховання в закладах дошкільної освіти є одним із важливих напрямів розвитку дитини, спрямованим на формування її естетичного ставлення до навколишнього світу, розвиток емоційно-чуттєвої сфери, художньо-творчих здібностей, а також уміння бачити й творити красу в повсякденному житті. В умовах реформування української освіти, зокрема в контексті оновлення Базового компонента дошкільної освіти, питання естетичного виховання набуває нової актуальності.

Проведений аналіз організації естетичного виховання в закладі дошкільної освіти засвідчив, що естетичне виховання є невід'ємною складовою цілісного розвитку дошкільників. У закладі створено необхідні організаційно-педагогічні умови для реалізації художньо-естетичної діяльності: застосовуються сучасні програми, наявні розвивальні матеріали, організовано різноманітні види діяльності — образотворчу, музичну, театралізовану, природоестетичну.

Результати педагогічного спостереження свідчать про достатній рівень сформованості естетичних уявлень і художньо-творчих здібностей у більшості дітей. Водночас виявлено й окремі труднощі — потреба в більш системному підході до індивідуальної роботи з дітьми, а також необхідність подальшого підвищення фахового рівня педагогів у сфері сучасних методів художнього розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що в дослідженому закладі дошкільної освіти здійснюється цілеспрямована та результативна робота з естетичного виховання. Разом із тим існують напрями для вдосконалення, зокрема у сфері

інноваційної діяльності, методичної підтримки та активнішого залучення батьків до процесу художньо-естетичного розвитку дітей.

Естетичне виховання в закладах дошкільної освіти є одним із важливих напрямів розвитку дитини, спрямованим на формування її естетичного ставлення до навколишнього світу, розвиток емоційно-чуттєвої сфери, художньо-творчих здібностей, а також уміння бачити й творити красу в повсякденному житті. В умовах реформування української освіти, зокрема в контексті оновлення Базового компонента дошкільної освіти, питання естетичного виховання набуває нової актуальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту», Відомості Верховної Ради, 1991, №34.
2. Закон України «Про дошкільну освіту», Відомості Верховної Ради, 2001, № 43
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – 1999.
4. Державна національна програма «Освіта». – К.: Райдуга, 1994.
5. Постанова КМУ Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад, від 12 березня 2003 р. N 305 Київ
6. Наказ Міністерства освіти і науки України, № 257 від 24.04.2003 «Про затвердження Примірного статуту дошкільного навчального закладу».
7. Антонєць М.Я. Василь Сухомлинський і гуманістична педагогіка української народної школи // Педагогіка і психологія. - 1997. -№ 4. – С. 45 – 49.
8. Бєх І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. Кн.1.: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.- метод. видання. – К., 2003. – 578с.
9. Бєх І. Законопростір сучасного виховного процесу // Дошкільне виховання. – 2004. – № 2.– С. 17 – 21.
10. Богущ А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. — К., 2002. –246 с.
11. Боришевський М.Й. Психологічні механізми розвитку особистості // Педагогіка і психологія.– 1996. – № 3. – С. 21 – 24.
12. Болтарович З. Традиції сімейного виховання // Народна творчість та етнографія. - 1993. - № 2. – С. 20 – 26.
13. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. - Л., 1998. –301 с.
14. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.– 575 с.
15. Гураш Л. Відчути і збагнути: теорія і методика. К.: - Дошкільне виховання. – 2002. – 475 с.

16. Глобчак В. Особистісно орієнтоване навчання і виховання молодших школярів на уроках у початковій ланці // Рідна школа. - 2004. – № 4. – С. 31 – 35.

17. Дитина: Орієнтовний зміст виховання і навчання дітей 3—7 років у дитячих закладах. — К., 2003. – 532 с.

18. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. – К.: Богдана, 2003. – 210 с.

19. Дорошенко Т. Розвиток творчих здібностей на уроках музики: методичні рекомендації. Київ // Початкова школа.– 2001. - №4. – С. 17 – 21.

20. Долина О. Завдання естетичного виховання // Дошкільне виховання. – 2000. – №7. – 14-17.

21. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Наук.-метод посібник / За ред. І.Г.Єрмакова. – Запоріжжя: Центуріон, 2005. – 640 с.

22. Зязюн І.А., Семашко О.М. Національна державна комплексна програма естетичного виховання (проект) // Рідна школа. – 1995 – №12. – С.11 – 14.

23. Їм будувати майбутнє України. Круглий стіл з проблем громадянського виховання // Дошкільне виховання. – 2006. – № 8. – 31 – 35.

24. Киричук О. В. Філософія освіти і проблеми виховання. - Нові технології навчання. - К., 2001. –201 с.

25. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / Наук, ред. О. Л. Кононко. — К., 2003. – 246 с.

26. Кононко О. Л. Стратегічна мета виховання — життєва компетентність дитини. - Дошкільне виховання. — 1999. — № 5.

27. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника. – К.: Стилос, 2000. – 336 с.

28. Костюк. Г. Вікова психологія. – К.: 1996. –410 с.

29. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва та методика керівництва образотворчою діяльністю дітей. – Запоріжжя, 2001. –243 с.

30. Луцак Н. Народні ігри як засіб збагачення дитячої лексики “Дрібу, дрібу, дрібушечки”: методичні рекомендації. Київ. - Дошкільне виховання.- 1999 - №4
31. Левківський М. В. Історія педагогіки. — К., 2003. —498 с.
32. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку. - К., 2003.- 125 с.
33. Матвієнко П., Сімон О. Кожна дитина –неповторний світ // Дитячий садок. – 2003. - № 41.- С. 29 – 34.
34. Матвієнко П.І., Сімон О.П. Педагогічні погляди В.О.Сухомлинського у дошкільлі Полтавщини // Імідж сучасного педагога. – 2003. - № 9. – С. 11 – 17.
35. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навчальний посібник. – К., 2001. – 608 с.
36. Огурцова С.В. Дитина в світі скульптури. – Донецьк: Лебідь, 2002. – 68 с.
37. Проскура О. Методичні рекомендації та матеріали до програми “Дитина”. К.: Освіта, 1994.- 178 с.
38. Підкурманна Г. Дитяча творчість. Програма та методичні рекомендації з художнього розвитку дітей дошкільного віку. — К., 2001. —118 с.
39. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К., 2002. —424 с.
40. Ростовський О. Хлебнікова Л. Які почуття передає музика: методичні рекомендації. Київ // Початкова школа. - 2001 - №9.- С. 15 – 19.
41. Семашко О.М. Художньо-естетичні потреби дітей //Духовні потреби дітей України. Монографія / Під заг. ред. Ж.В.Петрочко. – К.: Видавничий дім “Калита”, 2005. – 225 с.
42. Семашко О.М. Соціологія естетичного виховання. Соціологія мистецтва: Навчальний посібник. – Львів: Магнолія, 2005 —420 с.
43. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка. — К., 2001.—410 с.
44. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. — К., 1986. —264 с.
45. Сухомлинский В. А. Хрестоматия по этике. — М., 1990. —401 с.

46. Сімон О.П. Схованка духу та багата скарбниця. - Дитячий садок. – 2006. - № 21.- С. 34 – 39.
47. Тарапака Н. Проблеми естетичного розвитку особистості дітей дошкільного віку у творчій спадщині В.О.Сухомлинського. Навчально-методичний посібник. – Кіровоград, 2003. –431 с.
48. Ушинський К. Д. Про народність у громадянському вихованні. - Вибрані твори: В 2-х т. — Т. 1. — К., 1983.- 568 с.
49. Українське народознавство. - Львів 2001. –480 с.
50. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академвидав, 2003. – 527 с.
51. Шевчук А. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей: методичні рекомендації. Київ // Дошкільне виховання. - 2000 - №2. – С. 17 – 21.
52. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. — К., 2002. –189 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Практичні вправи, які удосконалюють музично –театралізовану діяльність дошкільників

1. Вправа на розвиток уваги «Слухай і виконуй команду», Вихователі шикуються:

- за іменами (*в алфавітному порядку*);
- за кольором волосся (*починаючи з чорного*);
- за зовнішнім виглядом (*починаючи з найвищого або з найхудішого*).

2. Вправи на виявлення індивідуальних особливостей уяви:

- намалювати «неіснуючих героїв неіснуючої вистави», «фантастичне дерево» та назвати його;

- скласти слова подяки та дати оцінку творчості улюбленого актора. Кожний учасник уявляє себе «театралом» і ці слова каже «актору» при зустрічі. Треба звернути увагу на слова та звороти, які дорослим допоможуть у розмові. (*«Я дивився Ваш виступ і був просто у захваті від того, як...», «Я не знаю, чи говорити Вам, що Ви талановитий...»*).

3. Вправа на розвиток жестів, поз, пантомімічної виразності (*стати у яку-небудь позу, знайти для неї переконливе виправдання*).

4. Вправа «Вікно» на усвідомлення своєї невербальної поведінки (*повідомити невербально через «скло» все те, що хотів сказати і таким чином отримати відповідь*).

5. Вправа «Дзеркало» на розвиток розуміння експресій психічного стану особистості (*завдання для першого виконавця — в думці міркувати з приводу обраної ситуації; завдання для другого — зрозуміти, в якому настрої перший, чому здійснює дію та відтворити все в руках*).

6. Гра-пантоміма «Актори німого кіно».

7. Придумування рекламного відеосюжету за темами: «Улюблена вистава», «Улюблений актор» (*умовний «монтаж» фрагментів вистав*,

виступів акторів за допомогою засобів образної та емоційної виразності), малювання до них рекламних плакатів.

8. З метою вираження усвідомлення власного емоційного стану вихователі можуть завести «Щоденник настрою» та відмічати в ньому свій настрій за допомогою придуманих позначень.

9. Вправа на розвиток уміння розуміти та емоційно виражати різний стан за допомогою інтонації, наприклад, вимовити слово «добрий день» з різною інтонацією: захоплено (*зустрілись давні друзі, які довго на бачились*); чемно, стримано (*зустріч людей, які малознайомі*); з повагою (*заслуженій людині*); холодно, майже механічно (*втратив усяку довіру до цієї людини*); поважно, коректно (*підлеглий — начальнику*); підлесливо (*хочу добитися чогось від начальства*) тощо. Виражати голосом почуття та переживання, наприклад:

вимовити по-різному етикетну формулу початку мовлення «Шановні діти!» (*байдуже, урочисто, виражаючи прохання, радість, іронію та ін.*);

Придумати фразу, з якою дорослий звернувся б до дошкільників, якби почув галас, і вимовити її по-різному (*з гнівом, із загрозою, з подивом, у вигляді прохання, байдуже, з образою тощо*).

10. Щоб добитися різноманітності своїх інтонацій, щоб мова була живою, природною та правдивою, вихователі використовують різні прислів'я, а також скоромовки, наприклад: «Летів горобець через верхній хлівець, ніс пуд гороху і нам дав потроху», «Ходить посмітюха по смітничку зі своїми посмітюшенятами»; «Летів шпак через попів мак, ніс мірку гороху без червоточини, без надчервоточини».

ВЕСЕЛИЙ АНТРАКТ

Актор самодіяльної театральної студії вів концерт відомого піаніста та дуже хвилювався. Особливо його лякали назви творів «Три вальси Брамса», які були в програмі. За кулісами він вдесьте бубонів собі під ніс ці три слова, ніби якесь заклинання.

Коли настав час їх оголосити, юний конферансьє розгубився остаточно та, прижмурившись, скоромовкою випалив: «Трибрамсвальси!»

Піаніст затремтів від несподіванки, але побачивши заокруглені очі ведучого, спробував його заспокоїти.

— Не хвилюйтеся, шановний, — шепнув він підбадьорюючи, — повторіть ще раз, але не так швидко та трішечки точніше.

— «Вальс три Брамса», — сумним голосом вимовив ведучий і повільно пішов за куліси...

11. Проведення гри-конкурсу «Перше інтерв'ю» (з режисером, улюбленим актором, композитором). Журналіст бере «інтерв'ю» з метою перевірити загальний театральний розвиток, систематизувати знання, з'ясувати об'єктивне ставлення до театру та художній смак.

12. Написання відгуку про виставу для людини, яка ніколи не бачила цієї вистави.

13. Тренінг розслаблення для м'язів: розслаблення м'язів за контрастом з напруженістю; розслаблення м'язів за уявленням.

14. Проведення дебатів за темою «Яка театральна професія найголовніша?».

15. Проведення диспуту за темою «Про смаки сперечаються — чи не так?» (за матеріалами переглянутих вистав).

16. Проведення «Вечору театральних загадок і відгадок»: на окремих аркушах наклеїти портрети акторів і під ними написати питання («Назвіть прізвище актора», «Коли і де він жив?», «У яких виставах грав?»); на окремих аркушах наклеїти фотографії сцен із вистав і під ними написати питання («Із якої вистави ця сцена?», «Хто автор цього твору?»); складання ребусів, кросвордів на тему театру; малювання піктограм до переглянутих вистав.

17. Проведення конкурсу «Костюмерна педагогічного театру»

Наведені приклади дають можливість навчитися дорослим деяких сценічних навичок (уміння виражати свої думки, почуття, настрій, стан рухів, мускулів обличчя; вміння володіти своїм тілом; розвивати увагу тощо), розкрити індивідуальні таланти, проявити артистичні здібності, вміти виразити себе, спробувати свої сили.

ДОДАТОК Б

**Приклад календарного плану навчально-виховної роботи у середній групі
на другий тиждень вересня**

Сфера «Культура».

Інтегрований день.ЧЕТВЕР.

Тема дня : «ТЕАТР»

Лінії розвитку	Зміст роботи	Час проведення
Фізичний	Фізичний розвиток(організована навчальна діяльність). Рухливі ігри: «Мак» (закріплення правил гри, ходьба); «Не запізнюйся» (біг врозтіч); «Жабки» (стрибки).	9 :30 I – II п. д. Прогулянки.
Соціально-моральний	Дискусія «Як поводитися в театрі» Мета . Вчити дітей дотримуватися норм та етикету спілкування, правил поведінки у громадських місцях, зокрема в театрі (говорити тихо, уважно слухати, не вставати під час вистави). Розвивати мислення, пам'ять. Виховувати культуру поведінки. Формування ввічливості як базової якості.	I п. д. Прогулянка
Пізнавальний	Розвивальна гра «Театральні завдання» (індивідуальна робота) Мета. Продовжувати вчити дітей з допомогою дорослих та використовуючи свій власний досвід і вміння, реалізувати ігровий задум, перевтілюватися за допомогою маски чи елемента костюма в того чи іншого персонажа. Розвивати стриманість (сказати смішну фразу і не засміятись), творчу уяву, фантазію, мислення. Виховувати почуття гумору, естетичний смак. Матеріал: елементи костюмів, маски, наголівнички. Формування креативності як базової якості.	Ранкові години.
Емоційно-ціннісний	Коротке повідомлення «Яким буває дитячий театр». Мета: Дати дітям знання про професії дорослих у театрі (актор, режисер, костюмер, художник, декоратор) і про функції , які вони виконують. Уточнювати уявлення дітей про види театру: ляльковий, драматичний, театр опери і балету, театр-маріонеток. Розвивати уяву, виховувати уважність. Матеріал :ілюстрації про театр. Формування розсудливості як базової якості.	Ранкові години
	Показ пальчикового театру «Рукавичка».	

Художньо-естетичний	<p>Мета: Вдосконалювати навички дітей імітувати та інтонаційно передавати мову персонажів . Вчити емоційно відтворювати діалоги, передавати настрій і характер образу. Заохочувати виявляти доброзичливе ставлення до інших дітей, чергуватись у ролях виконавців і глядачів. Виховувати позитивні взаємини, культуру поведінки.</p> <p>Матеріал: пальчиковий театр до казки «Рукавичка», декорації.</p> <p>Формування людяності та креативності як базових якостей.</p>	Ранкові години
Мовленнєвий	<p>Інтерв'ю «Враження від театру»</p> <p>Мета: Вчити дітей ділитися враженнями від перегляду казки у «груповому театрі» та театрі ляльок; правильно називати театральні професії, бачити і розуміти різницю між видами театрів , вміти їх прокоментувати. Розвивати зв'язне мовлення, уяву, мислення. Формувати розсудливості як базової якості.</p>	<p>П п. д.</p> <p>Прогулянка.</p>
Креативний	<p>Етюди без слів.</p> <p>Мета: Вчити дітей передавати свої враження від спостережень за допомогою міміки і жестів (сумна білочка, здивована синичка, радісний горобчик, зле вовчєня), розрізняти музику за регістрами. Розвивати творчу фантазію, мислення. Виховувати естетичний смак.</p> <p>Матеріал: аудіо запис музики П.Чайковського з циклу «Пори року» , ілюстрації тварин і птахів.</p> <p>Формування креативності та самовладання як базових якостей.</p>	Вечірні години.

Заняття для середньої групи з аплікації на тему «Книжка-саморобка»

Мета: розвивати вільну творчу особистість дитини; формувати інтерес до читання та навчання; виховувати бережливе ставлення до книжок; розповісти дітям про історію та виготовлення книги.

Матеріали: Ілюстрації на тему «Історія книги». Листи паперу, кольоровий картон, різні картинки та малюнки, ножиці, клей.

Вихователь. Добрий день, діти. До нас завітав Читайлик і сказав, що у книжки сьогодні день народження. Вона запрошує нас усіх до себе на свято. Але є одна умова – до неї можна потрапити лише з друзями – книжками. Пропоную не брати знайомі нам книги, створити самостійно нові. З ними і вирушимо на іменини. А чи знаєте ви, як виникла книга? Читайлику, розкажи нам, будь ласка.

Читайлик. Давно, коли ще люди тільки навчилися видобувати вогонь, вирощувати хліб, - вони прагнули передати свої знання нащадкам. Малюнки у печерах, зроблені ними, показували кого слід боятися, як полювати та інше. Так прадавні люди навчали наступні покоління. З часом, було вигадане письмо, і здобуті знання уже фіксували у книжках. Усі тексти видряпувалися на глиняних табличках та обпалювалися на вогні. Це було не зовсім зручно, і тоді стали створювати «легкі» сторінки з телячої шкіри і називати їх «пергаментом».

Вихователь. Багато часу сплинуло з тих пір. А як же зараз виготовляють книжку?

Читайлик. Книжки друкують на папері. А папір виготовляють з дерева. Дерева обробляють, перемелюють на тріску і вже з неї на заводах-комбінатах за допомогою машин виготовляється папір. Папір потрапляє до друкарні, де вже і створюється сама книжка.

Вихователь. А я, діти, пропоную зараз створити самостійно книжку-саморобку за допомогою паперу та клею.

Візьміть аркуші паперу на столі, згорніть їх посередині. Серединку змастіть клеєм, та вкладіть папірці один в один. У кожної книжки є палітурка. Ми її зробимо з картону. Також згинаємо його посередині і за допомогою клею приєднуємо наші листочки до палітурки.

Кожна книга має назву, але ми з вами ще не вміємо писати, тому, щоб розпізнати для кого і для чого наша книжка, - виріжемо та наклеїмо зображення на палітурку. Скажіть, які ви і для кого оберете ілюстрації?

Діти відповідають. (Ймовірні відповіді: для маминих рецептів – тістечко, татові для записника – машину, братові для наклейок – мультиплікаційного героя та інше)

Вихователь. Визначайтеся скоріше що ви розмістите на своїй книжечці та створюйте шедеври – записники!

(Творча робота дітей).

Вихователь. Які гарні книжки- записники ви змайстрували! А які ви маєте книжки вдома? Як вони називаються?

Діти відповідають.

Вихователь. Чи знаєте ви, як потрібно поводитися з книжками? Що треба зробити, якщо книга випадково порвалася?

Діти відповідають.

Вихователь. Молодці, ви вже знаєте як поводитися з книжками. Люди дуже шанують їх і придумали багато приказок та прислів'їв про мудрість книг.

Золото добувають із землі, а знання із книги.

Книгу читаєш — розуму набираєш.

Книга для дітей, що волога для полів.

Книга — не пряник, а дітей до себе манить.

Книга — твій друг, без неї, як без рук.

З книгою жити — з добром дружити.

Отже, ви скоро навчитесь читати, підете до школи та будете кожен день щось нове пізнавати з книжок.

А тепер беріть свої нові створені вами книжечки та рушаємо з
Читайликом до бібліотеки на іменини книги. І запам'ятайте, діти:

Щоб розумниками стати,
Треба більше книг читати!